

# Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ  
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΜΑΪΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 9-10

## ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

### ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

#### Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ \*

#### ΚΕΙΜΕΝΟΝ

XV. 1. Ἄμεινόν ἐστιν σιωπᾶν καὶ εἶναι, ἢ λαλοῦντα  
μὴ εἶναι. Καλὸν τὸ διδάσκειν, ἐὰν ὁ λέγων ποιῆ. Εἷς οὖν  
ὁ διδάσκαλος, ὃς «εἶπεν, καὶ ἐγένετο» καὶ ἁ σιγῶν  
δὲ πεποίηκεν, ἄξια τοῦ Πατρὸς ἐστιν. 2. Ὁ λόγον Ἰη-  
5 σοῦ κεκτημένος ἀληθῶς δύναται καὶ τῆς ἡσυχίας αὐ-  
τοῦ ἀκούειν, ἵνα τέλειος ᾖ, ἵνα δι' ὧν λαλεῖ πράσῃ, καὶ  
δι' ὧν σιγᾷ γινώσκηται. 3. Οὐδὲν λανθάνει τὸν Κύριον,  
ἀλλὰ καὶ τὰ κρυπτὰ ἡμῶν ἐγγὺς αὐτῷ ἐστίν. Πάντα οὖν ποι-  
ῶμεν ὡς αὐτοῦ ἐν ἡμῖν κατοικοῦντος, ἵνα ᾧμεν αὐτοῦ ναοὶ  
10 καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν Θεὸς ἡμῶν, ὅπερ καὶ ἔστιν καὶ φανήσεται  
πρὸ προσώπου ἡμῶν, ἐξ ὧν δικαίως ἀγαπῶμεν αὐτόν.

\* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 194 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

XV. 6. λαλῆ πράσσει G. 10. αὐτὸς Lg : + ἦ G. ἐν ἡμῖν: λ. A.

ἡμῶν GLA : λ. Sfg. ὅπερ... ἡμῶν GL : λ. Sfa.

XV. 1. Εἶναι καλῦτερον νὰ σιωπᾶ κανεῖς καὶ νὰ εἶναι κάτι (νὰ ἐκτιμᾶται δηλ., νὰ εἶναι προσωπικότης ἀξία παντὸς σεβασμοῦ, με αὐθεντίαν καὶ κύρος), παρὰ νὰ ὀμιλῇ (νὰ κηρύττη) καὶ νὰ μὴ εἶναι ἀξιόπιστος (ὡς ἀμαρτωλός). Εἶναι καλὴ (ὠφέλιμος) ἡ διδασκαλία, ὅταν ἐκεῖνος ποὺ διδάσκει ἐφαρμόζη (εἰς τὸν βίον του ὅσα κηρύττει)<sup>1</sup>. Ἐνας λοιπὸν εἶναι ὁ «Διδάσκαλος»<sup>2</sup>, ἐκεῖνος ποὺ «εἶπε καὶ ἐγένετο»<sup>3</sup> καὶ ὅσα ἐπραξε σιωπῶν<sup>4</sup>, εἶναι ἀξία τοῦ Πατρὸς Του. 2. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει κάμει κτῆμά του (τηρεῖ καὶ ἐφαρμόζει) τὸν λόγον (τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ἐντολάς) τοῦ Ἰησοῦ, ἡμπορεῖ ἀληθινὰ νὰ ἀκούη καὶ κατὰ τὴν ἡσυχίαν Του (ὅσα θέλει), ὥστε νὰ εἶναι τέλειος, ἀφοῦ με ὅσα λαλεῖ (κηρύττει) (ἀποδεικνύει ὅτι καὶ τὰ) πράττει (τὰ ἐφαρμόζει εἰς τὸν βίον του) καὶ με ὅσα παρασιωπᾶ ἀναγνωρίζεται (ὁμολογεῖται πιστὸς τηρητῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Ἰησοῦ). 3. Τίποτε δὲν ξεφεύγει (δὲν μένει κρυφόν) ἀπὸ τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ τὰ κρυπτὰ μας (ὅσα πράττομεν κρυφίως, ὅσα σκεπτόμεθα ἀμαρτωλὰ ἢ καὶ ἐπιθυμοῦμεν, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν τὴν εὐκαιρίαν ἢ φοβούμεθα νὰ τὰ πράξωμεν), τὰ πάντα εἶναι ἐνώπιόν Του (γνωρίζει τὰ πάντα, ἐπειδὴ εἶναι κοντὰ μας, ὡς πανταχοῦ παρών)<sup>5</sup>. Τὰ πάντα λοιπὸν νὰ πράττωμεν, ὡς νὰ κατοικοῦσεν Αὐτὸς μέσα μας, ἔτσι ὥστε νὰ εἴμεθα ναοὶ Του<sup>6</sup> καὶ Αὐτὸς ὁ Θεὸς μας ποὺ κατοικεῖ μέσα μας<sup>7</sup>, ποὺ ἔτσι καὶ εἶναι καὶ θὰ ἐμφανισθῇ (ἀσφαλῶς) ἐμπρὸς μας, ἐφ' ὅσον ἀπὸ ὅσα πράττομεν δικαίως (ἀποδεικνυόμεθα) ὅτι καὶ Τὸν ἀγαπῶμεν<sup>8</sup>.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

XV. 1. Πβλ. Ῥωμ. 2,21. Διδαχὴ 11,10. 2. Ματθ.23,8.  
3. Πβλ. Ψαλμ. 32,9. 148,5. Ἰουδθ 16,14. Α' Κορ. 8,6. Κολ. 1,16.  
Ἰω. 1,3. 4. Πβλ. Ἰγν., Μαγν. 8,2. — Περὶ «ἡσυχίας» καὶ «σιγῆς»  
τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σημασίας τούτων διαπραγματευόμεθα ἐν ἐκτάσει ἐν  
τοῖς σχολίοις. 5. Πβλ. Κλήμ. Ῥώμ. Α' Κορ. 27,3. 21,3. Πβλ. Ψαλμ.  
33,19. — Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Κλήμης ὀμιλεῖ ἐκεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς,  
ἐνῶ ὁ Ἰγνάτιος περὶ τοῦ Χριστοῦ. 6. Πβλ. Ἐφ. 3,17. Α' Κορ. 3,16εξ.  
Β' Κορ. 6,16. Ἐφ. 2,21 ἐ. Βαρν. 6,15.16. 7. Πβλ. Ἀποκ. 21,3.  
8. Πβλ. Ἰω. 14,21.

## ΕΠΙΚΑΙΡΑ

### Τὸ Πεντηκοστάριον.

Εἶναι τὸ λειτουργικὸν βιβλίον τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ λήγον τὴν Κυριακὴν τῶν Ἀγίων Πάντων. Τὸ πνευματικόν του περιεχόμενον (ἀσματικά καὶ Ἀκολουθία Ἑσπερινοῦ καὶ Ὁρθρον) συνίσταται εἰς τὸν χυμὸν τοῦ πασχαλίου βιώματος. Ἡ ἱερὰ ὑμνωδία, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, δονεῖται ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς Ἀναστάσεως. Ἐκφράζει τὸ φῶς καὶ τὴν δόξαν, πὺν ἐξεπήγασαν ἐκ τοῦ ζωοδόχου τάφου τοῦ Κυρίου. Φῶς καὶ δόξαν, πὺν καταλάμπουν πᾶσαν ὀρθόδοξον ψυχὴν ὡς τὸ πολυτιμότερον λατρευτικόν της αἰσθημα.

Ὅπως, διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἡ ἐκ νεκρῶν ἔγερσις τοῦ Θεανθρώπου εἶναι ἡ καρδία πίστεως καὶ πράξεως, τὸ κύριον στοιχεῖον ὁμολογίας καὶ ζωῆς. Μεγάλοι θεολόγοι τῶν νεωτέρων χρόνων, ὄχι μόνον ἡμεῖροι ἀλλὰ καὶ ἑτερόδοξοι, ὑπογραμμίζουν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, πὺν προσδιορίζει καιρῶς τὴν Ἐκκλησίαν μας. Εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως. Πράγμα ὅπερ φαίνεται εἰς τὸν λειτουργικὸν λόγον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, ἀλλὰ μὲ ἰδιαιτέρως λαμπρὸν οἶστρον εἰς τὸ Πεντηκοστάριον.

### Πολλὰ θὰ προσφέρῃ.

Ἐπ' ἐσχάτων, ἡ Πολιτεία προέβη εἰς λήψιν μέτρων πρὸς ἀναχαίτισιν καὶ περιορισμὸν τῆς ἀνησυχητικῆς διαδόσεως, ἢν προσλαμβάνει εἰς τὴν χώραν μας ἡ ἐπιβλαβὴς διὰ τὴν ὑγείαν συνήθεια τοῦ καπνίσματος. Εἶναι μέτρα ἀποβλέποντα κυρίως εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ Κοινοῦ καὶ παραλλήλως τὴν προσφύλαξίν του ἔναντι τῆς διαφημίσεως τῶν καπνοβιομηχανιῶν, ἥτις τώρα ἀπεκλείσθη ἐκ τῶν κρατικῶν μέσων ἐνημερώσεως (Ραδιόφωνον καὶ Τηλεόρασις).

Τὰ ληφθέντα μέτρα εἶναι ἀξιέπαινος μίμησις προτύπων ἀπαντωμένων εἰς ὅλας τὰς προηγμένας χώρας τοῦ κόσμου καὶ ἡ ὀρθότης των δὲν ἀμφισβητεῖται. Ἐκ τῆς εἰς αὐτὰς τὰς χώρας ἕως τοῦ νῦν κομισθείσης πείρας, εἶναι βέβαιον ὅτι θ' ἀποδώσουν καὶ ἐδῶ καρποὺς σὺν τῷ χρόνῳ.

Εἰς τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑπὸ τῆς Πολιτείας προσπάθειαν, δὲν θὰ λείπη βεβαίως καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων της, Αὕτη πολλὰ θὰ προσφέρει.

«Πῦρ ἐν κόλπῳ».

Διὰ πάντα πιστόν, κατ' ἐξοχὴν ὅμως διὰ τὸν κληρικόν, ὁ ἐκ τῶν σαρκικῶν πειρασμῶν κίνδυνος ἀποτρέπεται μὲ συνεχῆ ἐπαγρύπνησιν, ὥστε νὰ μὴ ὑπείσέλθουν εἰς τὴν ψυχὴν ἀκάθαρτοι λογισμοί. Ἄν δὲν ὑπάρξῃ προσοχή, δυνατὸν μόνοι οἱ λογισμοὶ οὗτοι νὰ ὀδηγήσουν εἰς πῦσιν. Σχετικῶς, ὁ Σοφὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐρωτᾷ: «Ἀποθήσει τις πῦρ ἐν κόλπῳ, τὰ δὲ ἱμάτια οὐ κατακαύσει;» (Παροιμ. σί', 27). Εἶναι δυνατὸν νὰ θέσῃ κανεὶς πῦρ μεταξὺ τοῦ στήθους του καὶ τοῦ ἐνδύματος, χωρὶς νὰ κατακαῖ τὸ ἔνδυμα; Ἄλλο τόσον εἶναι βέβαιον ὅτι μᾶς ἀναμένει ἡ ἀπώλεια, ἂν δὲν φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὰς ὑποβολὰς τῶν παθῶν.

Πρόκειται περὶ ἀενάου ἐργηγόρουσας, εἰς ἣν ὁ καλὸς ποιμὴν πρέπει νὰ τελεῖ, ὑπερασπίζων οὕτω τὴν ψυχικὴν του ἀγνότητα, θεμελιώδη προϋπόθεσιν τῆς ἀξίας διακονίας του ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ  
ΤΗΣ «ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ»  
ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ \*

Γ'.

“Οσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χειροτονίαν τῶν κληρικῶν, ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» παραθέτει δι’ ἑκάστην τῶν βαθμίδων τὴν ἀντίστοιχον εὐχήν, ἣτις εἶναι ἐκτενεστέρα διὰ τὸν ἐπίσκοπον.

Ὁ ἐπίσκοπος ἐκλέγεται καὶ χειροτονεῖται συνευδοκοῦντος κλήρου καὶ λαοῦ. Τὸ σχετικὸν ἑλληνικὸν πρωτότυπον, ὅπερ περιεσώθη εἰς τὴν «Ἐπιτομὴν τοῦ βιβλίου Η’ τῶν Διαταγῶν τῶν Ἀποστόλων» ἐν ταῖς «Διατάξεσι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων περὶ χειροτονιῶν δι’ Ἰππολύτου»<sup>8</sup>, λέγει, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος, ὅστις ἐκλέγεται «ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ», χειροτονεῖται ἐν συνάξει καὶ μετὰ συγκατάθεσιν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν παρευρισκομένων ἐπισκόπων «ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ»<sup>9</sup>.

Κατὰ τὴν σύναξιν ταύτην «ὁ πρόκριτος τῶν λοιπῶν ἐρωτάτω τὸ πρεσβυτέριον καὶ τὸν λαόν, εἰ αὐτός ἐστιν, ὃν αἰτοῦνται εἰς ἄρχοντα. Καὶ ἐπινευσάντων πάλιν ἐρωτάτω, εἰ

\* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 200 τοῦ ὑπ’ ἀριθ. 8 τεύχους.

8. «Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων» (ΒΕΠΕΣ), ἔκδ. Ἀποστολ. Διακονίας, Ἀθῆναι, τόμ. 2, σ. 185-186.

9. Τὸ λατινικὸν κείμενον τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» σημειοῦ σχετικῶς: «Episcopus ordinetur electus ab omni populo, qui cum nominatus fuerit et placuerit omnibus, conueniet populus una cum presbyterio et his qui praesentes fuerint episcopi, die dominica»: Bernard Botte, Hippolyte de Rome — La Tradition Apostolique d’après les anciennes versions 2e édition Paris 1968, σ. 40.

μαρτυρεῖται ὑπὸ πάντων ἄξιός εἶναι τῆς μεγάλης ταύτης καὶ λαμπραῆς ἡγεμονίας, εἰ τὰ κατὰ τὴν εἰς Θεὸν αὐτῷ εὐσέβειαν κατώρθωται, εἰ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια πεφύλακται, εἰ τὰ καθ' ἑαυτὸν καλῶς ὠκονόμησεν, εἰ τὰ κατὰ τὸν βίον ἀνεπίληπτος ὑπάρχει. Καὶ πάντων ἅμα κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐ κατὰ πρόληψιν μαρτυρησάντων τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, ὡς ἐπὶ δικαστῇ Θεῷ καὶ Χριστῷ, παρόντος δηλαδὴ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ λειτουργικῶν πνευμάτων, ἐκ τρίτου πάλιν πυθέσθω εἰ ἄξιός ἐστιν ἀληθῶς τῆς λειτουργίας, «ἵνα ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα» (Ματθ. ιη', 19)· καὶ συνθεμένων αὐτῶν ἐκ τρίτου ἄξιόν εἶναι, ἀπατείσθωσαν οἱ πάντες σύνθημα, καὶ δόντες προθύμως ἀκουέσθωσαν. Καὶ σιωπῆς γενομένης, εἰς τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἅμα καὶ δυσὸν ἑτέροις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἐστώς, τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σιωπῇ προσευχομένων, τῶν δὲ διακόνων τὰ θεῖα εὐαγγέλια ἐπὶ τῆς τοῦ χειροτονουμένου κεφαλῆς ἀνεπτυγμένα κατεχόντων, λεγέτω πρὸς Θεόν<sup>10</sup>. Προφανῶς ἡ περικοπὴ αὕτη τῆς «Ἐπιτομῆς τοῦ βιβλίου Ἡ τῶν Διαταγῶν τῶν Ἀποστόλων», προῆλθεν ἐκ διευρύνσεως τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως», ὅπερ ἦτο πλέον εὐσύννοπον, ὡς ἀποδεικνύεται τόσοσ ἐκ τῆς λατινικῆς<sup>11</sup>, ὅσον καὶ ἐκ τῆς σαϊδικῆς, ἀραβικῆς καὶ αἰθιοπικῆς μορφῆς αὐτῆς<sup>12</sup>.

10. ΒΕΠΕΣ, ἐνθ' ἄνωτ.

11. Τὸ λατινικὸν κείμενον λέγει: «Consentientibus omnibus, imponant (οἱ ἐπίσκοποι) super eum manus, et presbyterium adstet quiescens». Τὸ σαϊδικόν, ἀραβικόν καὶ αἰθιοπικόν κείμενον, μεταφρασθὲν εἰς τὴν λατινικὴν, ἔχει ὡς ἑξῆς: «...episcopis omnibus consentientibus qui imposuerunt manus super eum. Presbyteri stabunt». Bernard B o t t e, ἐνθ' ἄνωτ.

12. Κατὰ τὸ λατινικὸν κείμενον τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως», «qui cumque factus fuerit episcopus, omnes os offerant pacis, salutes eum quia dignus effectus est». Bernard B o t t e, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 46.

Ἀκολουθεῖ ἡ «εὐχὴ χειροτονίας ἐπισκόπου», ἣτις ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ γινώσκων τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, σὺ ὁ δοὺς ὄρους Ἐκκλησίας, διὰ λόγου χάριτός σου, ὁ προορίσας τε ἀπ' ἀρχῆς γένος δίκαιον ἐξ Ἀβραάμ, ἄρχοντάς τε καὶ ἱερεῖς καταστήσας, τό τε ἀγίασμά σου μὴ καταλιπὼν ἀλειτούργητον, ὁ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εὐδοκήσας ἐν οἷς ἡρετίῳ δοξασθῆναι· καὶ νῦν ἐπίπεε τὴν παρὰ σοῦ δύναμιν «τοῦ ἡγεμονικοῦ Πνεύματος» (Ψαλμ. ν', 14), ὅπερ διὰ τοῦ ἡγαπημένου σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ δεδώρησαι τοῖς ἀγίοις σου ἀποστόλοις, οἱ καθίδρυσαν τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸν ἀγίασματός σου εἰς δόξαν καὶ αἶνον ἀδιάλειπτον τοῦ ὀνόματός σου. Καρδιογνώστα πάντων, δὸς ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον, ὃν ἐξελέξω εἰς ἐπισκοπὴν σου τὴν ἁγίαν, καὶ ἀρχιερατεῦειν σοὶ ἀμέμπτως, λειτουργοῦντα νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἀδιαλείπτως τε ἰλάσκεσθαι τῷ προσώπῳ σου καὶ προσφέρειν σοὶ τὰ δῶρα τῆς ἁγίας σου ἐκκλησίας καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἀρχιερατικῷ ἔχειν ἐξουσίαν «ἀφιέναι ἁμαρτίας» (Ἰωάν. κ', 23) κατὰ τὴν ἐντολήν σου, δίδοναι κλήρους κατὰ τὸ πρόσταγμά σου, «λύειν τε πάντα σύνδεσμον» (Ἦσ. νη', 6) κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκας τοῖς ἀποστόλοις, εὐαρεστεῖν τε σοὶ ἐν πραότητι καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, προσφέροντά σοι «ὁσμὴν εὐωδίας διὰ τοῦ παιδός σου Ἰησοῦ» (Ἐφ. ε', 2) Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, κράτος, τιμὴ σὺν ἀγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· Ἀμήν».

Οὕτως ὁ ὑποψήφιος ἐγένετο *episcopus factus* καὶ δέχεται ἐκ πάντων τὸ φίλημα τῆς εἰρήνης καὶ τὸ «ἅγιος»<sup>12</sup>, ὅπερ διατηρεῖται ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολῇ μέχρι σήμερον<sup>13</sup>.

13. L. F e n d t, Einführung in die Liturgiewissenschaft, Berlin 1958, σ. 36. J. A. J u n g m a n n, Liturgie der christlichen Frühzeit, σ. 74.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» περιγράφει τὴν πρώτην ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν τελεῖ ὁ νεοχειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, καὶ μετὰ ταῦτα ὁμιλεῖ περὶ τῆς χειροτονίας τοῦ πρεσβυτέρου, καθ' ἣν ὁ χειροτονῶν ἐπίσκοπος ἐπιθέτει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου, τοῦθ' ὕπερ πράττουσιν καὶ οἱ παριστάμενοι πρεσβύτεροι, καὶ δέεται, λέγων τὰ ἑξῆς:

«Θεὲ καὶ Πάτερ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν Σου τοῦτον καὶ δὸς αὐτῷ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος καὶ τοῦ φρονήματος τοῦ πρεσβυτερίου, ἵνα ἔρχηται ἀρωγὸς εἰς τὸν λαόν Σου καὶ κυβερνᾷ αὐτὸν μετὰ καθαρᾶς καρδίας, ὡς ἐπέβλεψας ἐπὶ τὸν ἐκλελεγμένον λαόν Σου καὶ ὡς ἔδωκας ἐντολὴν εἰς τὸν Μωϋσοῦν, ἵνα οὗτος ἐκλέξῃ πρεσβυτέρους, τοὺς ὁποίους ἐπλήρωσας διὰ τοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἔδωρήσω εἰς τὸν δοῦλόν Σου.

Καὶ νῦν, Κύριε, δὸς ἡμῖν ἀνελλιπῶς τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτός Σου καὶ ἡμᾶς, πεπληρωμένους τοῦ Πνεύματος Τούτου, ἀνάδειξον ἀξίους νὰ Σὲ ὑπηρετῶμεν ἐν τῇ ἀπλότητι τῆς καρδίας καὶ νὰ Σὲ δοξάζωμεν διὰ τοῦ παιδός Σου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' Οὗ Σοι δόξα καὶ δύναμις, σὺν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ἐν τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν»<sup>14</sup>.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

---

14. Bernard Botte, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 56-59.



# ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

## Μ Α Ϊ Ο Σ

Εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Τῇ Παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου.

«Πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία,  
καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀπ' ὑμῶν». (Ἰω. 16, 22).

Εἰς τὴν ζωὴν τῆς Παναγίας ἐσημειώθησαν, κατ' ἐπανάληψιν, μεγάλοι καὶ ἀπότομοι μεταβολαὶ καὶ ἐναλλαγαὶ χαρμοσύνων καὶ θλιβερῶν γεγονότων. Ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ αὐτῆς μέχρι τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐναλλάσσονται πολλάκις τὰ θαυμάσια καὶ τὰ δραματικὰ γεγονότα.

Τὴν οὐρανίαν ἀτμόσφαιραν τῆς Βηθλεέμ, κατὰ τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, διεδέχθη «θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς», ἕνεκα τῆς φονικῆς μαχαίρας τοῦ Ἡρώδου. Προειδοποιεῖται δὲ κατόπιν ἡ Θεοτόκος, προφητικῶς, ὑπὸ τοῦ δικαίου Συμεῶν, ὅτι τὴν καρδίαν Τῆς ἀναμένει «ρομφαία», φοβερὰ (Λουκ. 2, 35). Τὸ Πάθος τοῦ Υἱοῦ Τῆς θὰ πληγώσῃ ἀφόρητα τὴν μητρικὴν Τῆς καρδίαν. Ἄλλ' εἶχε προαναγγεῖλει ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητὰς Του — καὶ τὸ ἐγνώριζεν ἀσφαλῶς ἡ Παναγία — ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ τὸ πλεόν θαυμαστόν καὶ χαρμόσυνον γεγονός· ἡ Ἀνάστασις Του. «Πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία», εἶπεν ὀλίγον πρὸ τοῦ Πάθους. Καὶ ἰδοὺ· ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως ἤλθεν ὡς «λύτρον λύπης» διὰ τοὺς μαθητὰς· διὰ τὴν Παναγίαν· διὰ πάντας τοὺς πιστοὺς.

Καὶ σήμερον — ὅσην ἡμέραν μετὰ τὴν Ἀνάστασιν — πασχάλιος πανηγυρὶς τῆς Θεοτόκου. Ἑορτὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἀνάμνησις τῶν θαυμάτων Τῆς εἰς τὸ γνωστὸν ἀγίασμα (Βαλουκλή) τῆς Κ) πόλεως. Ἐνας ἀναστάσιμος ἑορτασμὸς τῆς Μητρὸς τοῦ Ἀναστάντος. Ἄριστος συνδυασμὸς ἵνα συνδοξάζεται μετὰ τοῦ δεδοξαμένου Υἱοῦ Τῆς, προεξάρχουσα ἀληθῶς τῆς χαρᾶς τοῦ ἀναστασίμου «πάσχα τῶν πιστῶν».

Συμφραίνονται μετ' Αὐτῆς πάντες οἱ πιστοί. Πραγματοποιεῖται ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ· «ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πε-

πληρωμένην ἐν αὐτοῖς» (Ἰω. 17, 13). Τὴν πλήρη καὶ ἀληθινὴν χαρὰν ὑπόσχεται ὁ Κύριος εἰς τοὺς ἀγαπῶντας καὶ ἀκολουθοῦντας Αὐτόν. «Καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν» δεβαιώνει (αὐτ. 16, 22). «Ὅταν ὁμοῦς Ἐκεῖνος κυβερνᾷ τὴν ζωὴν μας.

Ἄς μείνωμεν ἐν τῇ ἀγάπῃ Του (βλ. αὐτ. 15, 9 - 10)· ἵνα ὡς ἀπὸ πηγῆς ζωοδόχου καὶ χαροποιῦ ἐπιδαφιλεύῃ εἰς ἡμᾶς τὰς εὐλογίας καὶ τὰς δωρεάς Του.

★

Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ.

«Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον».

1. Μὲ ἐνθουσιασμὸν ἀσυγκράτητον οἱ δέκα μαθηταὶ ἀναγγέλλουν εἰς τὸν Θωμᾶν ὅτι εἶδον ἰδίοις ὄμμασι τὸν Χριστὸν ἀναστάντα. Ἡ χαρὰ των ἦτο τόσο ἐκδηλός, ὥστε ἐπεβεβαίωσε τὴν πραγματικότητά τοῦ μηνύματος τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὴν μαρτυρίαν των ὡς αὐτοπτῶν τοῦ ἀναστάντος Διδασκάλου. Ἄλλ' ὁ Θωμᾶς δὲν συμμερίζεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν χαρὰν των καὶ τὴν μαρτυρίαν των «ἐ ω ρ ἄ κ α μ ε ν τ ὸ ν Κ ὺ ρ ι ο ν». Ἐχει τὰς ἐπιφυλάξεις καὶ τοὺς δισταγμοὺς του. Καὶ προσβάλλει ὄρισμένας προϋποθέσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ μόνον δύναται νὰ ἀποδεχθῇ τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως. Θέλει νὰ ἴδῃ προσωπικῶς καὶ νὰ ψηλαφήσῃ τὰ γεγονότα. «ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ θάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ θάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω».

Ὁ Κύριος πραγματοποιεῖ νέαν ἐπίσκεψιν, μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, πρὸς τοὺς μαθητάς του, παρόντος καὶ τοῦ Θωμᾶ. Καὶ τὸν καλεῖ νὰ Τὸν ἴδῃ καὶ — κατὰ τὴν ἀπαίτησίν του — νὰ Τὸν ψηλαφήσῃ καὶ νὰ ἐλέγξῃ τὸν τύπον τῶν ἥλων. Ὅποτε πλέον ὁ Θωμᾶς εἶδε καὶ ἐπίστευσε. Καὶ ἀνεβόησεν· «ὁ Κ ὺ ρ ι ὅ ς μου κ α ι ὁ Θ ε ὅ ς μου».

2. Ἄλλ' ἡ μαρτυρία καὶ διαβεβαίωσις τοῦ μαθητοῦ «ἐ ω ρ ἄ κ α μ ε ν τ ὸ ν Κ ὺ ρ ι ο ν» ἀντηχεῖ καὶ σήμερον πρὸς ἡμᾶς. Πόσοι ἄρα γε εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὴν συμμερισθοῦν; Καὶ πόσοι ἐξ ἄλλου ἀντιτάσσουν τὰς ἀντιρρήσεις καὶ τὰς ἀμφιβολίας των ὡς ὁ Θωμᾶς;

«Ἐ ω ρ ἄ κ α μ ε ν τ ὸ ν Κ ὺ ρ ι ο ν», ἔλεγον οἱ μαθηταὶ περιχαρεῖς. Ἡμεῖς ἄρα γε «ἐωράκαμεν τὸν Κύριον»;

Μὴ σπεύσῃ τις νὰ ἀπαντήσῃ προχειρῶς καὶ ἀδασανίστως ὅτι τὸν «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε». Καὶ μὴ εἴπωμεν ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ποὺ ζῶμεν — «σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον οἰκοῦντες» — δὲν εἴμεθα ἄξιοι νὰ ἴδωμεν τὸν Κύριον, τὸν Ὅπιστον μόνον οἱ δίκαιοι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ Του θὰ ἀξιωθοῦν νὰ ἴδουν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Διότι ναὶ μὲν οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα κατ' ἀρχήν· ὑπάρχει ὁμοῦ καὶ ἄλλη ἀποφῆς, τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ὁ Κύριος διεκήρυξεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλίαν Του. Εἶπεν εἰς τοὺς περιφύμους «μακαρισμοὺς» καὶ τοῦτο: «μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται!». Ἐβεβαίωσε δηλ. ὅτι ἀπαιτεῖται καθαρότης τῆς καρδίας, διὰ νὰ αἰσθανθῇ ὁ ἄνθρωπος μὲ πλήρη βεβαιότητα τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ.

—Καθαρότης καρδίας, ἐν πρώτοις, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς کاملῆς διαθέσεως. Οἱ καλοπροαίρετοι, οἱ μὴ προκατελιημμένοι, οἱ μὲ ἀγγὴν διαθέσειν ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μηνύματα (τὰς ἀληθείας καὶ τὰς ἐντολάς) τοῦ Εὐαγγελίου, αὐτοὶ δὲν δυσκολεύονται νὰ ἐλέπουν τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ (τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν χάριν Αὐτοῦ) ἀνὰ πᾶν ἔθνος τῆς ζωῆς των. Τὸν αἰσθάνονται τὸν Θεὸν καὶ τὸν πιστεύουν ὁλοφύχως. Ἡ καρδία των εἶναι εὐαίσθητος δέκτης τῶν μηνυμάτων καὶ τῆς παρουσίας Του. Αἱ κεραταὶ τῆς ψυχῆς των συλλαμβάνουν εὐχερῶς — χωρὶς παράσιτα — τὴν φωνὴν τῆς πίστεως, τὴν φωνὴν τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν φωνὴν τοῦ καλοῦντος Θεοῦ.

—Περαιτέρω ἀπαιτεῖται καθαρότης καρδίας, τ. ἐ. καθαρὰ καὶ ἄμωμος ζωὴ, διὰ νὰ αἰσθάνεται τις τὸν Θεὸν πλησίον του καὶ μέσα του. Τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας, τὰ διαδήποτε πάθη, μολύνουν τὴν ψυχὴν. Καὶ μὲ ἀκάθαρτον συνείδησιν καὶ καρδίαν ὁ ἄνθρωπος ἀπωθεῖ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὅσον καθαρωτέρα καὶ χριστιανικωτέρα εἶναι ἡ ζωὴ μας, τόσο αἰσθητότερα γίνονται τὰ σημεῖα τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν.

«Καθαρῶμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὀφόμεθα τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως Χριστοῦ ἐξαστράπτοντα καὶ χαίρετε φάσκοντα τρανῶς ἀκουσόμεθα».

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων.

*«Ἐδωρήσατο (ὁ Πιλάτος) τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σινδόνι».*

Δῶρα πολλὰ λαμβάνομεν καὶ δίδομεν. Καὶ ἀγοράς διαφόρους πραγματοποιοῦμεν εἰς τὴν ζωὴν μας. Ἀνεκτίμητον ὅμως δῶρον ἀπέκτησεν ὁ Ἰωσήφ, ὅταν ὁ Πιλάτος «ἔδωρήσατο (εἰς αὐτὸν) τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ». Χαρακτηριστικὰς δὲ ἀγοράς ἐπραγματοποίησαν — σινδόνας καὶ μῦρα καὶ ἀρώματα — ὁ Ἰωσήφ καὶ ὁ Νικοδήμους καὶ αἱ Μυροφόροι γυναῖκες, διὰ τὸν Κύριον Ἰησοῦν. Ἄς ἴδωμεν τὴν σημασίαν τοῦ δώρου καὶ τῶν ἀγορῶν ἐκείνων.

1. Μακάθριον δῶρον, θὰ ἔλεγον ἴσως οἱ ἐπιπολαίως καὶ ἄνευ τοῦ φωτισμοῦ τῆς πίστεως κρίνοντες. Ἡμεῖς ὅμως, ὡς χριστιανοί, δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν πόσον πολύτιμον ἐθεώρει ὁ Ἰωσήφ τὸ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενον σῶμα τοῦ Θείου Λυτρωτοῦ, ὅταν «τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον καὶ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ». Ἀποκαθηλώσας δὲ αὐτὸ μετὰ τοῦ Νικοδήμου, τὸ ἐδάσταξε μὲ ἱερὸν δέος (πρὸλ. «πῶς σε κηδεύσω, Θεέ μου; ἢ πῶς σινδόσιν εἰλήσω; ποίαις χερσὶ δὲ προσψάσω τὸ σὸν ἀκήρατον σῶμα;»). Μὲ ἀνάλογον ἱερὸν δέος βαστάζουσι σήμερον οἱ ἱερεῖς τὸ Τιμίον Σῶμα τοῦ Κυρίου ἐν τῇ μυστηρίῳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καὶ μὲ ἀνάλογα συναισθήματα προσψάουσι τὰ χεῖλη τῶν χριστιανῶν, ὅταν μετέχουσι τῆς Θείας Κοινωνίας τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ.

Εὐτυχῶς ὅτι ἐπρόλαβεν ὁ Ἰωσήφ «καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ». Ἦτο τοῦτο πρόνοια καὶ οἰκονομία Θεοῦ. Διότι, ἂν δὲν ἔσπευδεν ὁ Ἰωσήφ, θὰ ἐζήτουσι οἱ σταυρωταὶ καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου νὰ καταβιδάσουσι τὸ σῶμα Του ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ, («ἵνα μὴ μείνη... ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ Σαββάτου»), διὰ νὰ τὸ ρίψουσι ὅπουδῆποτε καὶ νὰ τὸ περιυβρίσουσι καὶ βεδηλώσουσι.

Εὐλογημένον τὸ ἔργον τοῦ Ἰωσήφ· εὐλογημένη ἡ τολμηρὰ παρέμβασίς του καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι ἐνέργειαι του: «ἀγοράσας σινδόνα καὶ καθελὼν αὐτόν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι», μὲ τὴν συμπαραστάσιν καὶ τοῦ Νικοδήμου, ὅστις καὶ πρῶτος μυροφόρος τοῦ Κυρίου ἐγένετο. («Ἦλθε δὲ καὶ Νικοδήμους, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν»).

2. Ἀλλὰ καὶ περαιτέρω αἱ εὐλαβεῖς αὐτῶν ἐκδηλώσεις πρὸς τὸ πάντιμον Σῶμα τοῦ Κυρίου, τὸ δωρηθὲν εἰς τὸν Ἰωσήφ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου, εἶναι ἄξιαι προσοχῆς.

Πλούσιος ἄνθρωπος ὁ Ἰωσήφ, εἶχεν ἀσφαλῶς σινδόνας πολ-  
λὰς εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ θὰ ἠδύνατο προχειρῶς καὶ εὐκόλως  
νὰ ἀνεύρη ἐν τῇ οἴκῳ του μίαν σινδόνα, διὰ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,  
ἵνα τὸ περιβάλλῃ δι' αὐτῆς καὶ τὸ ἐνταφιάσῃ. Ἀλλ' ὄχι. «Ἀγορά-  
ζει σινδόνα» καινουργῆ. Ὅπως παραλλήλως «ἠγόρασαν ἀρώμα-  
τα» οἱ μυροφόροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, διὰ τὸν Κύριον καὶ δι-  
δάσκαλον. «Σινδόνι καθαρᾷ καὶ ἀρώμασι θείοις τὸ σῶμα τὸ σε-  
πτὸν ἐξαιτήσας Πιλάτῳ, μυρίζει καὶ τίθησιν Ἰωσήφ καὶ ἰνῶ  
μνήματι...». Διὰ τὸν Χριστὸν ἔπρεπε ὅλα νὰ εἶναι καθαρὰ καὶ  
καινουργῆ. Αἱ πρὸς αὐτὸν προσφοραὶ καὶ ἐκδηλώσεις δλόψυχοι  
καὶ πλούσιαι, μαρτυροῦσαι τὰς διαθέσεις καὶ τὰ αἰσθήματα ἀφο-  
σιώσεως εἰς Ἐκεῖνον τῶν καρδιῶν, αἵτινες εἰλκύνθησαν ἀπὸ Αὐ-  
τὸν καὶ συνεδέθησαν μετ' αὐτοῦ στενωῶς καὶ εὐλαβῶς.

Ἡ καθαρότης τῆς ἀγορασθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ καινουρ-  
γοῦς σινδόνης καὶ ἡ εὐωδία τῶν προσκομισθέντων ὑπὸ τῶν λοι-  
πῶν μυροφόρων ἀρωμάτων ἐξέφραζον τὰς καθαρὰς καὶ ἀγνάς  
προθέσεις τῆς καρδίας των καὶ τὴν εὐωδίαν τῆς ψυχῆς των,  
πλημμυρισμένας ἀπὸ τὰ μύρα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λατρείας πρὸς  
τὸν ἐπὶ Σταυροῦ ὑπὲρ ἡμῶν Παθόντα.

3. Αὐτὴ δὲ ἡ εὐωδία τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ἐκδηλώσεων ἡμῶν  
ἐν γένει ζητεῖται ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ ἀναμένεται παρ' Αὐτοῦ ὡς  
προσφορὰ πάντων τῶν χριστιανῶν τῶν πιστευόντων καὶ λατρευ-  
όντων Αὐτὸν πραγματικῶς. Ἔλεγε σχετικῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγι-  
ον διὰ τοῦ Ἁπ. Παύλου: «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς  
σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις».

Εἰς τὸν Χριστιανὸν πάντως ἀρμόζει νὰ εἶναι καθαρὰ τὰ ἔρ-  
γα του καὶ εὐώδης ἡ ὄλη παρουσία του. Δυσώδη ἔργα προδίδουν  
ἠθικὴν σῆψιν. Καὶ εἶναι ἀνάρμοστα εἰς τοὺς πιστεύοντας καὶ  
ἀγαπῶντας τὸν Σωτῆρα Χριστόν.

Διὰ τοῦτο εἰς ἓνα ὕμνον τῆς Ἐκκλησίας, ὑπαινισσόμενοι  
τὰς ἐκδηλώσεις τῶν μυροφόρων, φάλλομεν πρὸς τὸν Χριστόν:  
(ἀξίωσον) «μῦρον εὐωδίας σοι προσφέρειν, βίον καθαρὸν ἐν με-  
τανοίᾳ μοι κτισθέντα».

Ταῦτα τὰ μύρα ἀναμένει παρ' ἡμῶν ὁ Κύριος, τῆς ἐν μετα-  
νοίᾳ ζωῆς καὶ τῆς ψυχικῆς καθαρότητος.

\*

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

## ΤΟ ΣΥΣΣΗΜΟΝ ΤΗΣ ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ

«Ἐδεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς.....».

(Μάρκ ιδ', 44).

Ἡ Προδοσία εἶναι, ἀναμφιδόλως, πράξις ἐπαίσχυντος. Στιγματίζει τὸν δράστην καὶ τὸν παραδίδει εἰς τὴν κοινὴν περιφρόνησιν. Αὐτὸ εἶναι τὸ τίμημά της. Σπανίως δὲ συνέβη κάτι τὸ διάφορον. Καὶ εἶναι ἀπολύτως ἀληθὲς ὅτι «πολλοὶ τὴν προδοσίαν ἠγάπησαν τὸν προδότην οὐδέεις». Ἡ προδοσία ὅμως ἐνδὸς ἀθώου καὶ ἀναμαρτήτου, ἢ προδοσία τοῦ Διδασκάλου καὶ Σωτῆρος ὑπερβαίνει τὰ ὅρια, τὰ ὅποια προσδιορίζουν τὴν ἔννοιαν τῆς κατασχύνης. Εἶναι ἀνοσιούργημα ἔγκλημα ὀδελυκτὸν καὶ ἀποτρόπαιον.

Μὲ τοιοῦτον ἔγκλημα συνέδεσε τὸ ὄνομά του εἰς ἕκ τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ὁ Ἰούδας ὁ ἐξ Ἰσκαρέθ. Ἐκτοτε ἡ πράξις τῆς προδοσίας ἐταυτίσθη μὲ τὴν ἀπαισίαν μνήμην του. Ἡ περιφρόνησις τοῦ κόσμου καὶ ἡ αὐτοκτονία του ὑπῆρξαν τὰ ἀντίλυτρα τῆς προδοσίας του. Τὰ λύτρα ἦσαν ἡ «τιμὴ τοῦ τετιμημένου». Καὶ εἴτε «ἀπελθὼν ἀπήγγεζατο» εἴτε «ἐλάκισεν μέσος» κατὰ τὰς ἐν προκειμένῳ Ἀποστολικὰς μαρτυρίας, ὁ δόλιος ἐκεῖνος μαθητὴς δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ οὐδὲ θὰ εὕρῃ ποτὲ ἐλαφρυντικὰ διὰ τὸ μέγα ἔγκλημά του. Ἡ ἀνάμνησίς του εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν χειροτέραν μορφήν προδοσίας, δι' ἣ καὶ θὰ προκαλῆ τὴν ὀδελυγμαίαν καὶ ἀποδοκιμασίαν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως καὶ πρὸς τὴν πράξιν καὶ πρὸς τὸν δράστην. Εἶναι ἡ ἔντονος καὶ ἔμπρακτος ἀντίδρασις κατὰ τῆς παραδιάσεως τοῦ ἠθικοῦ νόμου.

Εἰς ἐκάστην ἔγκληματικὴν πράξιν ἀναζητοῦνται καὶ ἐρευνοῦνται τὰ ἐλατήρια, διὰ νὰ ὑπάρξῃ δίκαιος καταλογισμὸς. Ὑπάρχουν δὲ ἐγκλήματα διαπραχθέντα ἐκ περιστάσεων, αἵτινες, παρὰ τὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου, ἐδημιούργησαν ἐγκληματίας. Εἰς τὴν προδοσίαν ὅμως τὰ ἐλατήρια πάντοτε εἶναι ταπεινά, καθιστῶντα τὸν προδότην κατάπτυστον. Ἡ ἐξαγορὰ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ προδότη τοῦ διὰ τοῦ χρήματος ἀποτελεῖ τὴν πλέον κλασσικὴν μορφήν. Ὁ ἦχος τῶν ἀργυρίων, ἢ λάμπις των, προκαλοῦν διέγερσιν καὶ ἀναστατώνουν κυριολεκτικῶς τὸν φιλάργυρον οἰκονόμον τοῦ Ἀποστολικοῦ κοινοβίου, τὸν Ἰούδαν. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκράτει τὸ γλωσσόκομον, τὸ ταμεῖον τῶν πτωχῶν καὶ ἐπεδείκνυεν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς εἰσπράξεις του. Καὶ ἐνθυμούμεθα ὅτι, ἐξ ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ἔταν ἡ Μαρία εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λαζάρου «λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ» (Ἰωάν. ιβ', 1 - 3), ὁ Ἰούδας δῆθεν ὑπὲρ τῶν

πτωχῶν κοπτόμενος, καὶ συγκαλύπτων τὰς πραγματικὰς προθέσεις του, παρετήρησε· «Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;» (Ἰωάν. ιβ', 5). Ἦτο πράγματι δόλιος μαθητής. Διότι οὐδέποτε τῇ ἀληθείᾳ ἐσκέφθη τὸς πτωχοῦς. «Οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτῃς ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε καὶ τὰ θαλλόμενα ἐβάσταζεν» (Ἰωάν. ιβ', 6). Ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ πλεονεξία ἔχουν καταστήσει τὴν ψυχὴν του δεσμίαν τοῦ διαβόλου. Τὸ πάθος του εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ θησαυροὺς ἀδιαφορῶν διὰ τὰ μέσα, διὰ τὸν τρόπον τῆς κτήσεως τοῦ πλούτου. Ἐχει ὑποστῆ τοιαύτην τύφλωσιν καὶ τοιαύτην πώρωσιν, ὥστε νὰ γίνῃ ἀδίστακτος. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ὕμνολογία τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης θὰ μᾶς δώσῃ ἐν πλήρει ψυχογράφημά του. «Σήμερον ὁ Ἰούδας, τὸ τῆς φιλοπτωχείας κρύπτει προσωπεῖον, καὶ τῆς πλεονεξίας ἀνακαλύπτει τὴν μορφήν· οὐκέτι τῶν πενήτων φροντίζει οὐκέτι τὸ μύρον πιπράσκει τὸ τῆς ἁμαρτωλοῦ ἀλλὰ τὸ οὐράμιον μύρον, καὶ ἐξ αὐτοῦ νοσφίζεται τὰ ἀργύρια».

Εἰς τὴν δραματικὴν ταύτην φρασεολογίαν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς γλώσσαν λεπτοτάτης θρησκευτικῆς ποιήσεως καὶ ἐξάρσεως, ὁ Ἰούδας ἐκπροσωπεῖ τὸν ἐν ἀσθενείαις κατακείμενον ἄνθρωπον, αὐτὴν ταύτην τὴν μορφήν τῆς ἀνθρωπότητος, ἣτις παραμένει ἀμετακίνητος εἰς τὴν ἁμαρτωλότητά της, προσδεδεμένη εἰς τὰ γῆινα, τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ, ἀπαρνούμενη τὰ ἐπουράνια. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Ἰούδας, ἀνήκων εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀποστόλων καὶ ὑφίστης ἀξιωθεὶς τιμῆς παρὰ τοῦ Κυρίου, ἐμφανίζεται ὡς σκοτεινὴ καὶ καταχθονία φυσιογνωμία, ἣτις δὲν ἔχει προηγούμενον, καὶ οὐδεὶς θὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀνακαλύψῃ ἐλαφρυντικὰ εἰς τὴν πρᾶξιν του, ἀλλὰ μήπως καὶ αἱ ἰδικαὶ μᾶς πράξεις ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ἐγγίζουσι καὶ δὲν κινουῦνται ἐνίστε εἰς τὰ πλαίσια τῆς προδοσίας; Καί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διατί νὰ μὴ ἐξετάσωμεν καὶ τὰς ἰδικὰς μᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεις, ἂν δὲν ἐπρόδωσαν τὸν Νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας μᾶς;

Αὐτὸ ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν. Καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν νὰ συναγάγωμεν χρήσιμα συμπεράσματα ἐκ τῆς ἐνδοσκοπήσεώς μας ταύτης, πρέπει νὰ παρακολουθήσωμεν ὀλόκληρον τὴν διαδικασίαν τοῦ Θεοῦ δράματος, ὡς τοῦτο ἀναδιπλοῦται εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τῆς Μεγάλῃς Ἑβδομάδος. Νὰ μεταφερθῶμεν νοερώς εἰς τὴν πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων περιοχὴν, εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, εἰς τὸν τόπον τοῦ Συνεδρίου. Καὶ κατόπιν, νὰ συνοδεύσωμεν Ἐκείνον μέχρι τοῦ φρικτοῦ Θυσιαστηρίου. Νὰ ἴδωμεν τὸν Ἀναμάρτητον, συσταυρούμενον ἐν τῷ μέσῳ κακοποιῶν. Καὶ νὰ ἀκούσωμεν ἀπὸ τὰ θεῖα χεῖλη Του ἐκεῖνο τό· «πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδαςι, τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ', 34). Νὰ ἴδωμεν τὴν μεγάλην ἀγάπην καὶ

τὴν ἄπειρον εὐσπλαγγίαν καὶ συγγνώμην. Καὶ τότε, ἂν δὲν ἀναλυθῶμεν εἰς δάκρυα, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ τὰ αἰσθανθῶμεν ρίγος συγκινήσεως καὶ ἐνοχῆς. Διότι καὶ ἡμεῖς τὸν ἐπροδώσαμεν. Καὶ ἡμεῖς, αἰχμάλωτοι καὶ ζαλισμένοι ἀπὸ τὸ ἐπίγειον μύρον, ἐπωλήσαμεν τὴν ἐπουράνιον χάριν τῆς προσκαίρου καὶ ἐφημέρου ἀπολαύσεως τῆς κατὰ κόσμον ζωῆς.

Ἄλλὰ θὰ μᾶς ἐρωτήσουν· Πότε καὶ πῶς ἐπροδώσαμεν τὸν Σωτῆρα μας; Τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν θεαίως θὰ τὴν θέσουν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἀπώλεσαν τὴν συνείδησιν τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς μεγίστης ὀφειλῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Κύριον, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν σταυρωθέντα καὶ παθόντα καὶ ταφέντα καὶ ἀναστάντα. Ἐὰν ἡ συνείδησίς μας διατηρηθῆται ἔστω καὶ εἰς οἶαν κατάστασιν εὐρέθη ἡ συνείδησις τοῦ Ἰούδα, θὰ εὕρη τὴν δύναμιν διὰ μέσου τῶν σκοτεινῶν μας διαλογισμῶν καὶ τῶν ποταπῶν ἔργων μας νὰ φωτίσῃ τὴν διάνοιάν μας τόσον, ὅσον χρειάζεται νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι εἴμεθα Ἰούδα συνεργοὶ καὶ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἀντιδικοί. Πολὺ δὲ φοβοῦμαι, — καὶ τὸν φόβον τοῦτον συμμερίζονται πάντες οἱ εἰλικρινῶς ἀνησυχούντες διὰ τὴν σύγχρονον Χριστιανικὴν κοινωνίαν, — ὅτι ἡμεῖς οἱ μέτοχοι τῆς Θεῆας Χάριτος καὶ κοινωνοὶ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ σώματος τοῦ Σωτῆρος προδίδομεν τὸν Κύριον πολλάκις τῆς ἡμέρας. Καὶ τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι δὲν ἔχομεν πλέον συναίσθησιν τοῦ μεγέθους τῆς προδοσίας. Κατὰ τί τότε διαφέρομεν ἀπὸ τὸν παράνομον Ἰούδα, ὅστις «οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι», δὲν ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην τῆς λυτρώσεως διὰ τῆς μετανοίας, ἀλλὰ μὲ ἐσκοτισμένην καὶ συγκεχυμένην τὴν συνείδησίν του ὠδηγήθη εἰς τὸ τραγικὸν ἐκεῖνο τέλος;

Ἡ ἁγία μορφή τοῦ Διδασκάλου του ἔγινε δι' ἐκεῖνον ἐφιάλτης καὶ τὸν καταδιώκει παντοῦ. Εἰς πᾶν βῆμά του ἔχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι θὰ συναντήσῃ Ἐκεῖνον, ὅστις μὲ τόσῃν ταπεινόφρονᾳ διάθεσιν καὶ τόσῃν ἀγάπῃν τοῦ ἔπλυε τοὺς πόδας. Εἶναι τόσον ἔντονος ἡ ἐντύπωσις αὐτῆ, ὥστε ἔγινε παραίσθησις. Νομίζει ὅτι τὸν θλέπει ἐμπρὸς του. Ἀνατριχιάζει μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸν φιλεῖ ἐκεῖ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν καὶ ὅτι ἀκούει καθαρὰ τὰ λόγια του· «Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;» (Λουκ. κβ', 48). Ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὸν τελευταῖον ἐκεῖνον δεῖπνον καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς ἐπικειμένης προδοσίας παρ' ἐνός ἐκ τῶν συνδειπνούντων μετ' Αὐτοῦ μαθητῶν. «Ἴδου ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὄρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ, δι' οὗ παραδίδοται» (Λουκ. κβ', 21). Ἐνθυμεῖται καλῶς τὰ πάντα. Καὶ μετὰ σύντομον πάλιν πρὸς τὰς ὀχληρὰς αὐτὰς ἀναμνήσεις «ὁ παραδούς αἷμα ἁθῶν» (Ματθ. κζ', 4), δὲν ἠδυνήθη,



νά εὔρη διέξοδον πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας. Δὲν ἤρχοντο δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἦτο ἕνας στυγνὸς ἐγκληματίας μὲ ἔσκοτισμένον τὸ λογικόν. Καὶ «ἀπελθὼν ἀπήγγεστο» (Ματθ. κς', 5).

Τὸ σύσημον, τῆς προδοσίας τοῦ Κυρίου παρ' ἡμῶν τῶν συγχρόνων Χριστιανῶν δὲν εἶναι πολὺ διάφορον τοῦ φιλήματος τοῦ Ἰούδα. Ἐπαχύνθη σφόδρα ἡ καρδία μας. Δὲν ὑπάρχει «ὁ συνιῶν καὶ ποιῶν χρηστότητα» (πρὸς Ρωμ. γ', 11). Μέσα εἰς τὴν δίνην τῆς γενικῆς ἐξαχρειώσεως ἢ ὑπόθεσις, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπεστάλη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοιάζει ὡσάν φάκελος λησμονημένος εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ Προδῶται ἐπληθύνθησαν, ἐνῶ αἱ ἀλήθειαι ὀλιγόθησαν. Ὁ Ἰούδας ἐπολιτογραφήθη εἰς τὴν νεωτέραν Χριστιανικὴν κοινωνίαν καὶ συνεχίζει τὸ ἔργον του. Αἱ θεῖαι ἐντολαὶ παραθεωροῦνται. Τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερὰ μηκτυρίζονται. Ἡ Χριστιανικὴ οἰκογένεια διέρχεται ὀξείαν κρίσιν. Τὸ δράμα, τὸ ὁποῖον ἔζησεν ὁ Θεάνθρωπος ἐν τῇ προσπαθείᾳ Του νὰ σώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, δὲν φαίνεται νὰ μᾶς συγκινῇ πλέον.

Ἔχομεν ἄρα ὑποστῆ τοιαύτην ἀμβλυσιν τῆς συνειδήσεως καὶ τοιαύτην πώρωσιν ψυχικὴν, ὥστε νὰ μὴ αἰσθανώμεθα καὶ τὴν παραμικρὰν τύψιν δι' ὅσα διαπράττομεν κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν; Θὰ ἦτο ὄντως ἀποκαρδιωτικὴ μία καταφατικὴ ἀπάντησις. Ὑπάρχει πάντοτε τὸ κατάλοιπον. Δὲν ἐμωράνθη ὅλον τὸ ἄλλας. Τοῦτο πιστεύομεν. Διαπιστώνομεν μετὰ περισσῆς θλίψεως ὅτι αἱ στρατιαὶ τοῦ Ἰούδα ἐνισχύθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν. Πόλεμοι καὶ ἀκοαὶ πολέμων συνταράσσου τὴν γῆν. Εἶναι ταῦτα σημεῖα τῶν καιρῶν. Τὸ νέον ἐν Χριστῷ φύραμα ὑφίσταται τὰς ἐπιδράσεις κακῶν ἐνζύμων. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ περικυκλουμένη καὶ δυναστευομένη ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀδυναμίας τῆς σαρκὸς θὰ ἀναζητῇ πάντοτε, καὶ ὅταν ἀκόμη βαρέως ἁμαρτάνῃ — ἰδίᾳ δὲ τότε, — τὴν λύτρωσιν τῆς ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν ἀνάστασιν. Ἡ ἁμαρτωλὸς γυνὴ διετήρησε μέσα εἰς τὴν ἀγλὴν τῆς διαφθορᾶς τὴν συνείδησιν τῆς ἁμαρτωλότητός της καὶ θαρραλέως καὶ εἰλικρινῶς ἐσύρθη εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, ἐν μετανοίᾳ καὶ συντριβῇ ἀσπαζομένη αὐτοὺς καὶ διαβρέχουσα τούτους μὲ δύο πολύτιμα ὑγρά. Τὴν νάρδον τὴν πιστικὴν καὶ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας. Ἄς ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅχι τὴν ὁδὸν τοῦ δυσσεβοῦς μαθητοῦ, ὅστις τοῦ χαρίσματος ἠλλοτριώθη, ἀλλὰ τὰ θήματα τῆς μετανοήσεως γυναικός. Καὶ ἄς γονυπετήσωμεν καὶ ἄς ἀσπασθῶμεν τοὺς ἀχράντους πόδας Του, βρέχοντες τούτους μὲ δάκρυα μετανοίας, πίστεως καὶ ἐλπίδος. Εἰς τὸ σύσημον τῆς προδοσίας τοῦ δολίου ἀποστόλου, ἄς ἀπαντήσωμεν ἡμεῖς μὲ τὸν ἀσπασμὸν τῆς ἀγάπης, μὲ τὸ σύσημον τῆς μετανοίας.

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ποιμαντικά Θέματα

**Ο ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΡΧΗΣ ΠΟΙΜΗΝ**

Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἐκδοτικὸς ὄργασμὸς προσφέρει ἓνα ἀναρίθμητο πλῆθος ἐντύπων εἰς τὴν «ἀγορὰν» τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινού, βλέπουν τὸ φῶς τῆς ἑλληνικῆς δημοσιότητος πολλαὶ μεταφράσεις ξενογλώσσων βιβλίων. Μεταξὺ αὐτῶν προκαλοῦν ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον, εἰς τοὺς νέους κυρίως ἀνθρώπους, τὰ βιβλία ἐκεῖνα ποὺ στρέφονται ἐναντίον θεμελιωδῶν ἀξιών τῆς ζωῆς. Τὸ πνεῦμα τῆς «χειραφετήσεως», ποὺ δεσπόζει εἰς τὴν καρδίαν πολλῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν μελέτην ἐκείνων ἀκριβῶς τῶν βιβλίων, διὰ τῶν ὁποίων καταφέρονται πλήγματα ἐναντίον τῶν ἀξιών αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀξιών ποὺ πλήττονται μὲ ἰδιαιτέραν σφοδρότητα εἶναι καὶ ἡ ἀξία οἰκογένεια. «Ἐπιστήμονες» κοινωνιολόγοι ἢ ψυχολόγοι ἢ συγγραφεῖς ἐν γένει κατηγοροῦν τὴν οἰκογένειαν ὡς αἰτίαν ποικίλων ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν δεινῶν, σχετιζομένων κυρίως μὲ τὴν νοσηρὰν ἢ ἀνώμαλον συμπεριφορὰν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁρισμένοι μάλιστα ἐξ αὐτῶν προβλέπουν δῆθεν τὸν θάνατον τῆς οἰκογενείας. "Οὐ δηλ. θὰ καταλήξωμεν εἰς μίαν κοινωνικὴν πραγματικότητα, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ὑπάρχη ὁ «ἀναχρονιστικὸς» θεσμὸς τῆς οἰκογενείας.

"Αν εἰς τὸ γεγονός τοῦτο τῆς θεωρητικῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τῆς οἰκογενείας προσθήσῃ κανεὶς καὶ τὴν ἀναμφισβήτητον χαλάρωσιν τοῦ συγχρόνου οἰκογενειακοῦ βίου, λόγῳ τῶν νέων συνθηκῶν καὶ ὄρων κοινωνικῆς ζωῆς, ἀντιλαμβάνεται ἐπαρκῶς τὴν δοκιμασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλεται ὁ βίος αὐτός. Ἡ δοκιμασία δὲ αὐτὴ ἔχει ὅπωςδήποτε τὰς δραματικὰς τῆς συνεπειᾶς ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἐν γένει συνόλου.

Ποίας δυνατότητας ἔχει ἄρα γε ὁ ποιμὴν, διὰ τῶν ὁποίων ἡμπορεῖ νὰ ἀντιστρατευθῇ εἰς τὴν ἀνωτέρω πραγματικότητα; Ἀναμφιβόλως ὁ ποιμὴν ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του πολλὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἡμπορεῖ νὰ ἐργασθῇ καρποφόρως, προκειμένου νὰ συμπαρασταθῇ οὐσιαστικῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς προστασίας ἀλλὰ καὶ τῆς ἠθικῆς, κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς προόδου τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ὁ πλεόν ὅμως ἄμεσος τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ποιμὴν ἡμπορεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο ἔργον εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς πνευματικῆς συγκροτήσεως καὶ προκοπῆς τῆς ἰδικῆς του οἰκογενείας, εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτος εἶναι ἑγγαμὸς, δηλ. οἰκογενειάρχης ποιμὴν.

Βεβαίως ἀντιλαμβάνεται κανείς χωρίς δυσκολίαν, ὅτι, συμφώνως πρὸς ὅ,τι ἐλέχθη ἤδη, ἡ προσπάθεια τῆς ἀρτίας ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς συγκροτήσεως τῆς οἰκογενείας δὲν εἶναι εὐχερὲς ἐγχείρημα. Ὅταν ὁ τυφὸν τῆς «χειραφετήσεως» σαρώνει εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὰ πάντα, δὲν εἶναι δυνατόν τὸ ἔργον τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς τῆς οἰκογενείας νὰ συντελῆται ἀκόπως. Ὁ σύγχρονος οἰκογενειάρχης, πού ἐπιθυμεῖ νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὰς διαβρωτικὰς δυνάμεις τοῦ παρόντος, γνωρίζει, ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ μαχητής, ἀγωνιζόμενος εἰς ἓνα μέτωπον, πληττόμενον συνεχῶς ἀπὸ τὰ καταγιγιστικά πυρὰ τῶν δυνάμεων αὐτῶν. Χρειαάζεται πολὺς κόπος καὶ ἀγὼν διὰ νὰ δυνηθῆ ὁ σύγχρονος οἰκογενειάρχης νὰ σταθῆ εἰς τὸ ὕψος τῶν ὑποχρεώσεών του.

Ἄλλ' ὁ οἰκογενειάρχης ποιμὴν εἶναι συγχρόνως καὶ κοινωνικὸς ἡγέτης. Εἶναι ὁ πατέρας τῆς μεγάλης κοινωνικῆς ομάδος, τῆς οἰκογενείας πού λέγεται Ἐνορία. Ἡ γνώσις λοιπὸν καὶ ἡ πραγματικότης τῶν δυσχερειῶν, πού εἶναι συνυφασμένοι μὲ τὸ ἔργον τῆς προκοπῆς τῆς ἀτομικῆς τοῦ οἰκογενειακῆς ζωῆς, δὲν πρέπει νὰ ἀναστέλλουν τὰς καλὰς του διαθέσεις διὰ τὴν δημοουργίαν μιᾶς προτύπου οἰκογενείας. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ ἢ σοβαρωτέρα μάχη τῆς ποιμαντικῆς τοῦ διακονίας πρέπει νὰ δίδεται εἰς τὸν χώρον τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς. Ἡ προσπάθειά του αὐτὴ εἶναι σήμερον ὑπὲρ ποτὲ ἄλλοτε ἢ προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχοῦς διακονίας του καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χώρον τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ὡς γνωστόν, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διερωτᾷται· «εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται»; (Α' Τιμ. 3, 5).

Ὅπωςδήποτε ὁ οἰκογενειάρχης ποιμὴν εἶναι ὁ μόνος πατέρας, πού ἠμπορεῖ νὰ διαψεύσῃ τὸν θάνατον τῆς οἰκογενείας, ἐφ' ὅσον κάθε ἱερεὺς ἠμπορεῖ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως πατέρα τοῦ Βιργκίλ Γκεωργκίου· «Εἶμαι ὁ πατέρας ὅλων γιατί εἶμαι ἱερεὺς... εἶμαι ὁ πατέρας τῶν ἀνθρώπων πού πέθαναν καὶ εἶναι θαμμένοι ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες τώρα... εἶμαι ὁ πατέρας αὐτῶν πού θὰ γεννηθοῦν αὔριο, σ' ὀλόκληρο τὸν αἰῶνα ἢ σὲ χίλιους αἰῶνες μέχρι τῆ συντέλεια τοῦ κόσμου»<sup>1</sup>. Ἡ πνευματικὴ καὶ συγχρόνως αἰωνία πατρότης τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ πρέπει ἀσφαλῶς νὰ ἀποτελῆ πηγὴν ἐμπνεύσεως καὶ δυνάμεως εἰς τὸ δυσχερὲς ἔργον τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς συγκροτήσεως τῆς οἰκογενείας του.

I. K.

1. Ἀπὸ τὴν 25ῃ ὥρᾳ στὴν αἰώνια ὥρα, σελ. 37.

## ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΝΑΥΤΙΛΛΟΜΕΝΟΥΣ\*

### β. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΝΑΥΤΙΛΛΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

1. Τὸ Ποιμαντικὸν Κέντρον Ναυτιλλομένων τοῦ Πειραιῶς, ἐφ' ὅσον θὰ κατευθύνηται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θὰ πρέπει βασικῶς νὰ ἔχη ὀρθόδοξον μὲν ἀλλὰ καὶ διεθνῆ χαρακτῆρα. Ὁρθόδοξον, καθ' ὅσον αἱ γραμμαὶ του θὰ κινῶνται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως καὶ ζωῆς, διεθνῆ δέ, διότι θὰ προσφέρῃ τὴν διακονίαν του εἰς ὁμοδόξους, ἑτεροδόξους καὶ ἑτεροθρήσκους· τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς διάκρισιν, καὶ ὁ Χριστὸς ἀποσκοπεῖ νὰ περιλάβῃ κατὰ ἐλεύθερον τρόπον, εἰς τὴν Βασιλείαν του ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην.

Εἶναι ἀνάγκη δὲ τὸ ἔργον τοῦ Κέντρου νὰ ἀναπτύξῃ σχέσιν - συνεργασίαν καὶ μὲ τὴν ποιμαντικὴν διακονίαν καὶ ἐτέρων Ἐκκλησιῶν, ὁμοδόξων καὶ ἑτεροδόξων. Θὰ ὠφελῆθῃ δὲ τὸ Κέντρον ἐκ τῆς τοιαύτης συνεργασίας· χρειάζεται ὅμως προσοχή, ἵνα μὴ ἡ Ὁρθόδοξος αὕτη Ἱεραποστολὴ ξεφύγῃ ἐκ τῶν λυτρωτικῶν τῆς πλαισίων.

2. Τὸ ποιμαντικὸν Κέντρον τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς εἶναι ἀνάγκη στενῶς νὰ συνεργάζεται μετὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς, Νικαίας, Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος καὶ τῶν λοιπῶν ὁμόρων Ἱ. Μητροπόλεων, μετὰ τοῦ οἴκου Ναύτου Πειραιῶς, μετὰ τοῦ Ναυτικοῦ Νοσοκομείου, μετὰ τοῦ Ἑπιχειρηματικοῦ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, μετὰ τῆς Ἀστυνομίας Πειραιῶς, μετὰ τῶν Νομαρχιακῶν, Δημοτικῶν, καὶ λοιπῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐκπολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Δήμου Πειραιῶς, Νικαίας καὶ τῶν ὁμόρων Δήμων.

3. Αἱ Ἱ. Μητροπόλεις, Πειραιῶς, Νικαίας καὶ Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος θὰ πρέπει νὰ ἀναλάβουν τὴν εὐθύνην τῆς ἐκπαιδεύσεως μιᾶς ὁμάδος ἐκ 5-10 ἱερέων, οἱ ὅποιοι ὑπευθύνως θὰ συντονίζουν τὸ ἔργον τῆς ποιμαντικῆς τῶν Ναυτιλλομένων εἰς τὸν ὑπ' ὄψει λιμένα. Ἔχει μεγάλην σημασίαν ἡ

\* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 221 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

συνεργασία τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τούτων. Θὰ ἡδυνάμην δὲ νὰ βοηθήσω εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν στελεχῶν - ἱερέων τούτων. Ἀσφαλῶς αἱ ἀνωτέρω Ἱ. Μητροπόλεις, ἐνισχύομεναι καὶ ὑπὸ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν θὰ ἐξεύρουν καὶ ὁμάδας ἐθελοντῶν διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἐν λόγῳ προσπάθειαν.

4. Τὸ ποιμαντικὸν Κέντρον τοῦ Πειραιῶς πρέπει νὰ εὐρίσκειται εἰς στενὴν συνεργασίαν μετὰ τῶν ἐφοπλιστικῶν, ναυτικῶν γραφείων τοῦ Πειραιῶς, μετὰ τῶν τελωνειακῶν καὶ λοιπῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ λιμένος, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ λαμβάνη ἐνίσχυσιν οἰκονομικὴν καὶ ἐμπειρίαν γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῶν Ναυτικῶν.

5. Εἰς διαφόρους περιοχὰς τοῦ λιμένος, καθὼς καὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς, καλὸν εἶναι νὰ τοποθετηθοῦν πανακίδες, ἐνημερώνουσαι περὶ τῆς τοποθεσίας καὶ υπάρξεως τοῦ Ποιμαντικοῦ Κέντρου.

6. Τὸ ὅλον πρόγραμμα τοῦ Κέντρου θὰ πρέπει νὰ περιλάβῃ ἐν ἑαυτῷ ὅλας τὰς ἐκπολιτιστικὰς καὶ μουσικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Πειραιῶς καὶ γύρω περιοχῶν, ἐκδηλώσεις προβολῆς καλῶν κινηματογραφικῶν films καὶ διαφανιῶν, καλοῦ θεάτρου, ἐθνικῶν χορῶν, ψυχαγωγίας γενικώτερον, συναυλιῶν καὶ ἐκδρομῶν εἰς χώρους θρησκευτικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος.

7. Τέλος δεόν νὰ ἀναφέρω, ὅτι τὸ Ποιμαντικὸν Κέντρον τοῦ Πειραιῶς, λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν ἐκπαιδευμένων Κληρικῶν, εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὁποίων δύναμαι νὰ συμβάλλω, θὰ ἔχη ἐντὸς αὐτοῦ Παρεκκλήσιον, βιβλιοθήκην, παιγνίδια μὴ ἐφάμαρτα, τηλεόρασιν, ραδιόφωνον, πικ ἅπ, ἐσπιατόριον, τηλέφωνον διὰ τοὺς Ναυτικούς, περίπτερον τουριστικῶν εἰδῶν καὶ ἀντικειμένων, χρησίμων εἰς τοὺς Ναυτικούς· θὰ διοργανώη ἐντὸς αὐτοῦ συναντήσεις ἐκπολιτιστικοῦ καὶ ψυχαγωγικοῦ χαρακτῆρος καὶ ὅπισθεν ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς χαρᾶς, τῆς διευκολύνσεως καὶ ψυχαγωγίας ἢ Ἐκκλησία θὰ ἀσκῇ ἔργον Ἱεραποστολῆς. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ἐσπιατόριον καὶ τὸ περίπτερον τουριστικῶν εἰδῶν καὶ λοιπῶν χρησίμων εἰς τοὺς Ναυτικούς ἀντικειμένων, μαζὶ καὶ μετὰ τὴν οἰκονομικὴν συμπαράστασιν ἐτέρων τινῶν παραγόντων θὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν οἰκονομικὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ὑπ' ὄψει Κέντρου.

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ.Θ. Μ. Ph.

## ΤΟ ΙΕΡΑΤΙΚΟ ΗΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ\*

Δ. Ἡ λειτουργία τῆς Εὐχαριστίας προϋποθέτει τὸν ἄνδρα ἱερέα καὶ τελετουργό, γιατί ἡ μεταμόρφωση καὶ ἀφθαρτοποίηση τῆς ζωῆς δὲν ἀναιρεῖ καὶ δὲν παραβιάζει τὴ φυσικὴ λειτουργία τῆς ζωῆς, τὴ διαφοροποίηση τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν πρὸς ἀντιπροσωπεύει ἢ διάκριση φύλων. Γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ φυσικὴ ζωὴ στὴν προσωπικὴ - ὑποστατικὴ τῆς συνέχεια, πρέπει ὁ ἄνδρας νὰ γονιμοποιήσῃ τὸ κορμὶ τῆς γυναίκα. Δυὸ διαφοροποιημένες φυσικὲς ἐνέργειες, τοῦ ἄνδρα πρὸς γονιμοποιεῖ καὶ τῆς γυναίκα πρὸς καρπίζει τὴ ζωὴ, συντονίζονται στὸ κατεξοχὴν π ρ ο σ ω π ι κ ὸ γεγονός πρὸς εἶναι ὁ ἔρωτας. Ἡ ἱεραρχία τῆς ζωῆς δὲν ἐξαρτᾶται περισσότερο ἀπὸ τὸν ἄνδρα καὶ λιγότερο ἀπὸ τὴ γυναίκα ἢ τὸ ἀντίστροφο. Καὶ εἶναι τουλάχιστον ἀνεδαφικὸ νὰ δίνει κανεὶς ἀξιολογικὴ προτεραιότητα στὸν ἕνα ἢ στὸν ἄλλο ρόλο, ἀφοῦ καὶ οἱ δυὸ ἀντιπροσωπεύουν μιὰ φυσικὴ ἀναγκαιότητα πρὸς μόνον στὰ ὅρια τῆς ἐλευθερίας τοῦ π ρ ο σ ω π ι κ ο ὦ ἔρωτα εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπερβῆθῃ.

Ἡ μεταμόρφωση καὶ ἀφθαρτοποίηση τῆς ζωῆς μέσα στὴν Ἐκκλησία προϋποθέτει τὴν πρόσληψη τῆς φυσικῆς ζωῆς, τῆς σάρκα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπομένως καὶ τὴν πιστότητα στὴ διαφοροποίηση τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν πρὸς συγκροτοῦν καὶ πραγματώνουν τὴ ζωὴ. Δυὸ διαφοροποιημένες φυσικὲς ἐνέργειες, τοῦ ἄνδρα πρὸς τελετουργεῖ τὴ λογοποίηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς γυναίκα πρὸς προσφέρει τὴ φυσικὴ σάρκα γι' αὐτὴ τὴ λογοποίηση καὶ μεταμόρφωση τῆς ζωῆς, συντονίζονται στὸ π ρ ο σ ω π ι κ ὸ γεγονός τῆς εὐχαριστιακῆς ἱεραρχίας<sup>8</sup>. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς

\* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 226 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

8. Στὴν κατεξοχὴν θεολογικὴ διηγηματικὴ πεζογραφία τοῦ Ἀλεξάνδρου ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ ὁ φυσικὸς αὐτὸς συντονισμὸς τῶν δύο φύλων στὴν κοινὴ ἱεραρχία τῆς Εὐχαριστίας βραβεύει τὸν ἐναργέστερο ἴσως εἰκονισμὸ

Λόγος σαρκώθηκε στο θεανδρικό πρόσωπο του Χριστού, αλλά αυτή ή «υπερφύης» σάρκωση δὲν παραβίασε τὴ φυσικὴ λειτουργία τῆς ζωῆς: Μιὰ γυναίκα ἔδωσε τὴ σάρκα τῆς στὸ Λόγο, σαρκώνοντας ἢ ἴδια τὴ συμμετοχὴ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς κτίσης δλόκληρης στὴν π ρ ο σ ω π ι κ ῆ ἱερουργία τῆς «καινῆς ζωῆς» καὶ σωτηρίας τοῦ κόσμου. Ἡ συμβολὴ τῆς Παναγίας Θεοτόκου στὸ γεγονός τῆς σάρκωσης τοῦ Λόγου δὲν ἐξαντλήθηκε στὸ ρόλο τοῦ «μέσου» ἢ τοῦ ὄργάνου, στὴν καταβολὴ μιᾶς ἀπρόσωπης φυσικῆς ἐνέργειας τοῦ φύλου τῆς ἀπαραίτητης γιὰ τὴν «ἐν σαρκί» γέννηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἢ γυναικεία συμβολὴ τῆς Παρθένου Μαρίας ἦταν ἓνα γεγονός προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἐλευθερίας ἀπὸ κάθε φυσικὴ ἀναγκαιότητα — καὶ ἀκριβῶς ἢ ἐλευθερία ἀπὸ τὴ φυσικὴ ἀναγκαιότητα (ἀπὸ τὸν πόθο, τὸ ἔνστικτο, τὴν ἡδονή), ἢ μεταποίηση τῆς φυσικῆς ἐνέργειας τῆς μητρότητας σὲ προσωπικὸ γεγονός ἐλεύθερης συγκατάθεσης, ἀγάπης καὶ αὐτοπροσφορᾶς ἀναδείχνει τὴν Παναγία «καὶ μετὰ τόκον Παρθένον». Στὴν ὀρθόδοξη ἀγιογραφία ἢ βρεφοκρατοῦσα Μητέρα τοῦ Θεοῦ εἰκονίζεται ὡς θρόνος τῆς Θεότητος, καὶ οἱ πιστοὶ βλέπουν στὸ πρόσωπό τῆς τὴν κατεξοχὴν ἱεουργὸ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου.

Ε. Ἐν λοιπὸν ἢ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δίνει τὸ εἰδικὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης — τὴ δυνατότητα γιὰ τὴν τέλεση τῆς Εὐχαριστίας καὶ τῶν μυστηρίων — μόνο σὲ ἄνδρες, δὲν τὸ κάνει γιατί ὑποτιμᾷ τὸ γυναικεῖο φύλο ἢ γιατί θέλει νὰ συντηρεῖ μιὰ κοινωνικὴ

---

του: Οἱ ἀμίμλοι τῶν φιλακολούθων γυναικῶν» ποὺ συνοδεύουν τὸν ἱερέα νὰ τελέσει τὴν Εὐχαριστία στὰ διάφορα ναῖδρια καὶ ἐξωκκλήσια, προετοιμάζουν καὶ συνιστοῦν τὴ φυσικὴ σάρκα αὐτῆς τῆς κοσμικῆς λειτουργίας: ἔχουν ζυμώσει τὰ πρόσφορα, φέρνουν μαζί τους τὸ κρασί, τὸ λάδι, τὸ λιβάνι καὶ τὰ κεριά, εὐτρεπίζουν τὸ ναό, φέλνουν τὴ λειτουργία. Καὶ ὅλα αὐτὰ μέσα σὲ ἓνα φυσικὸ περίγυρο ποὺ ὁ Παπαδιαμάντης τὸν βλέπει ἀφομοιωμένον στὸ εὐχαριστιακὸ γεγονός. Δὲν ὑπάρχουν περιθώρια γιὰ νὰ δώσει κανεὶς ἀξιολογικὴ προτεραιότητα στὸ ρόλο τοῦ ἀνδρα ἢ στὸ ρόλο τῆς γυναίκας, ἔτσι ὅπως συντονίζονται στὸ προσωπικὸ γεγονός τῆς ἐλεύθερης ἀγάπης καὶ αὐτοπροσφορᾶς ποὺ ἱεουργεῖ τὴν Εὐχαριστία, τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου.

ἀνισότητα. Ἄλλὰ γιατί εἶναι ἀπόλυτος ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ πιστότητα τῆς στήν ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσης του, καὶ ἡ σωτηρία ποῦ ἡ ἴδια ἐκπροσωπεῖ δὲν εἶναι μιὰ ἀφηρημένη ἠθικολογία ἀσχετὴ μὲ τὴν ὑπαρκτικὴ πραγματικότητα τῆς φύσης. Ἡ μεταμόρφωση καὶ ἀφθαρτοποίηση τῆς ζωῆς μέσα στὴν Ἐκκλησία προϋποθέτει τὴν ἀναγωγή τῆς ἴδιας τῆς ἀνθρώπινης φύσης στὴν ὑπαρκτικὴ τῆς γνησιότητα καὶ στὸ ἀληθινὸ τῆς «τέλος» ποῦ εἶναι ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία καὶ ἑτερότητα. Γι' αὐτὸ καὶ ἱερουργεῖ ἡ Ἐκκλησία τὴν «καινὴ ζωὴ» τῆς Χάρης μένοντας ἀπόλυτα πιστὴ στὴ φύση καὶ στὴ διαφοροποίηση τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσης, στὴ διάκριση τῶν ἱερατικῶν ρόλων τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκας. Καὶ αὐτὴ ἡ πιστότητα σώζει ἀπὸ κάθε συμβατικὴ ἐξομίωση τίς ἀπερίοριστες προσωπικὲς δυνατότητες τῆς ἀληθινῆς θηλυκότητας καὶ τοῦ ἀληθινοῦ ἀνδρισμοῦ. Ἄλλὰ ἡ διαφοροποίηση τῶν ρόλων δὲν ἀναίρει τὴν ἀναφορὰ τοῦ ἱερατικοῦ ἔθους καὶ ἀξιώματος καὶ στὰ δύο φύλα, ἀφοῦ εἶναι κοινὴ ἡ ἱεραργικὴ μεταποίηση τῆς διαφοροποιημένης φυσικῆς ἐνέργειας σὲ π ρ ο σ ω π ι κ ὸ γεγονός ἐρωτικῆς αὐθυπέδωσης καὶ κοινωνίας.<sup>9</sup>

## ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΑΣ

9. Σὲ λατρευτικὲς παραδόσεις, ὅπως ἡ προτεσταντικὴ, ὅπου ἀπουσιάζει ἡ κοσμολογικὴ διάσταση καὶ ἀλήθεια τῆς Εὐχαριστίας, ἡ χειροτονία τῶν γυναικῶν εἶναι μιὰ αὐτονόητη ἀπαίτηση. Ἐκεῖ ἡ λατρεία εἶναι σύναξις ἀδελφῶν, ὅπου οὐκ ἔστι ἀρσεν καὶ θῆλυ, οὐκ ἔστι Ἰουδαῖος καὶ Ἕλληνας, οὐκ ἔστι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος» (Γ α λ. 3,28). Καὶ μιὰ τέτοια ἀντίληψη ἀδελφοσύνης καὶ ἰσότητος, ἀπομονωμένη ἀπὸ τίς κοσμολογικὲς προϋποθέσεις καὶ προσκτάσεις τῆς ἀλήθειας τῆς Ἐκκλησίας, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλείει τὴν ἱερατικὴ διακονία τῶν γυναικῶν. Ἄλλὰ τὸ ἐρώτημα εἶναι, κατὰ πόσο αὐτὴ ἡ ἀντίληψη διασώζει τὸ ὄντολογικὸ περιεχόμενον τῆς εὐαγγελικῆς ἀλήθειας, κατὰ πόσο εὐαγγελίζεται τὴ σωτηρία ὡς ὑπαρκτικὸ γεγονός ὅπου μετέχει καὶ τὸ κορμὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ σάρκα τοῦ κόσμου. Δυστυχῶς ὅμως ἡ κοσμολογικὴ διάστασις τοῦ γεγονότος τῆς σωτηρίας καὶ τὸ ὄντολογικὸ τῆς περιεχόμενον εἶναι ἓνα κεφάλαιον ποῦ ἐλάχιστα ἀπασχολεῖ τοὺς «οἰκουμενικοὺς διαλόγους» τῆς ἐποχῆς μας.



Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

## Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Σ   Α Ν Ε Σ Τ Η !

Στὴν ἀγία μας Ὁρθοδοξία, ὅλο τὸ λειτουργικὸ καὶ κηρυκτικὸ βίωμα καταλαμβάνεται ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Πάσχα. Καὶ ὅλο τὸ πνευματικὸ σθένος της, ντυμένο μὴν αἰώνια χαρά, ἀπὸ ἐκεῖ πηγάζει.

Δίνοντας τὴ μαρτυρία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο, μὲ τὴ ζωὴ της καὶ μὲ τὸν λόγὸ της, ἡ Ἐκκλησία ἐξάγει τὸν Κύριο ἀπὸ τὸν ζόφου ποὺ ὑφαίνουν γύρω του ἡ ἀγνοια καὶ ἡ ἀπιστία. Καὶ τὸν εἰσάγει στὶς ψυχές.

Αὐτὸ εἶναι ἓνα θαῦμα, ποὺ προεκτείνει ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ καὶ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο ὅ,τι θαυμαστὸ συνέβη στὸν Ἰδιο, ὅταν ἀκόμη βρισκόταν στὴ γῆ.

Ὁ Χριστὸς ἀνέτειλε ἀπὸ τὸν τάφου, ἐνῶ ὁ τάφος ἦταν σφραγισμένος. Καὶ κατόπιν, ἐμφανίσθηκε στοὺς Μαθητές, ἐνῶ οἱ πόρτες τοῦ ὑπερώου, ὅπου ἐκεῖνοι εἶχαν συναχθῆ, ἦταν σφραγιστές. Οἱ ἐχθροὶ του σφράγισαν τὸ μνήμα, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἔκαναν, δὲν στάθηκε ἐμπόδιο στὴν Ἀνάσταση. Οἱ φίλοι του ἔκλεισαν τὶς θύρες, ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸ στάθηκε ἐμπόδιο γιὰ νὰ βρεθῆ ἀνάμεσά τους, ἔχοντας ἐγερθῆ ἐκ νεκρῶν.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦλθε στὸν κόσμο ὄχι μονάχα γιὰ νὰ πεθάνῃ πρὸς χάρι μας στὸν Σταυρό, ἀλλὰ κυρίως γιὰ ν' ἀναστηθῆ, πατώντας τὸν θάνατο. Τὸ μῖσος ἐκείνων ποὺ τὸν κατήλωσαν στὸ ξύλο, δὲν μπόρεσε νὰ φράξῃ τὴν ἔξοδὸ του ἀπὸ τὸ σκοτάδι καὶ τὴ σιωπὴ τοῦ μνήματος. Ἡ λιποψυχία καὶ ὁ φόβος ἐκείνων ποὺ τὸν ἀγάπησαν, δὲν μπόρεσε νὰ φράξῃ τὴν εἴσοδὸ του ἀνάμεσά τους. Οὔτε ἡ κακία οὔτε ἡ λιγοπιστία εἶναι ἱκανὲς ν' ἀνακόψουν τὴν κίνηση τῆς ἀγάπης του. Αὐτὴ ἡ κίνηση δὲν διαγράφηκε μονάχα ἀπὸ τὸν τάφου ὡς τὸ ὑπερῶο. Συνεχίζεται ἀέναο. Ὁ Χριστὸς εἰσέρχεται ἀπὸ καρ-

διὰ σὲ καρδιά, χωρὶς οὔτε ἡ ἔχθρα οὔτε ἡ ἀδυναμία τῶν ἀνθρώπων νὰ τὸν σταματοῦν.

Αὐτὸ γίνεται μετὰ τὴν Ἀνάστασή του. Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας τὸν φέρνει παντοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ λόγος ἔχει ἓνα τίτλο, ἓνα πυρῆνα: Χριστὸς Ἀνέστη! «Εἰ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν», κατὰ τὸν Παῦλο (Α΄ Κορινθ. ιε΄ 14).

Τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη!», ποὺ ἀνταλλάσσουμε οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ὡς τὴν παραμονὴ τῆς Ἀνάληψης, δὲν εἶναι ἓνας κλειστὸς χαιρετισμὸς. Ἡ φορὰ του ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι μιὰ φωνὴ ποὺ ἀκούεται πέρα ἀπ' αὐτά. Φτάνει καὶ σ' ἐκείνους ποὺ ἀκόμη εἶναι «καθήμενοι ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου» (Ματθ. δ΄ 16). Σὲ ὅσους ἀφορᾷ τώρα ὅ,τι εἶπε καὶ ὑποσχέθηκε ὁ Θεὸς μετὰ τὸ στόμα τοῦ Προφήτη: «Δώσω αὐτοῖς καρδίαν τοῦ εἰδέναι αὐτοὺς ἐμὲ, ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος καὶ ἔσσονται μοι εἰς λαὸν καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν, ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐπ' ἐμὲ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῶν» (Ἱερεμ. κδ΄ 7).

Μὲ τὸ κήρυγμά της λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία καταδικᾷ τὴν πνευματικὴ νύκτα καὶ ξημερώνει τὴν ἀνέσπερη Μέρα τοῦ Χριστοῦ πάνω στὸ γένος μας. Τὸν θρίαμβο αὐτὸν τὸν ἔχει δεδομένο, ψάλλοντας: «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια». Ἀναπνέει ὀλόκληρη καὶ ζῆ μέσα σ' αὐτὸ τὸ ὀρθρινὸ αἶσθημα. Ὁ χιτώνας τοῦ λόγου της, ἀπαύγασμα τοῦ βιώματός της, εἶναι κάτασπρος, σὰν τοῦ Ἀγγέλου ποὺ καθισμένος στὸν ἀποκυλισμένο λίθο τοῦ μνήματος, μετ' ὄψη «ὡς ἀστραπὴν» καὶ μετ' ἔνδυμα «λευκὸν ὡσεὶ χιών», εἶπε σὺς Μυροφόρες: «Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· οὐκ ἔστιν ᾧδε· ἠγέρθη γὰρ» (Ματθ. κη΄ 2, 3, 5, 6).

Εἶναι ἓνα μῆνυμα ποὺ φαιδρύνει καὶ στηρίζει τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀφυπνίζει καὶ ἀγαλλιᾷ ἐπίσης αὐτοὺς ποὺ τὸ ἀκοῦνε γιὰ πρώτη φορὰ.

Στὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου περιέχεται κι ἡ δική μας ἀνάσταση, μὲ διπλὴ ἔννοια. Πρῶτα, χάρη σ' ἐκεῖνη, σηκωνόμαστε κι ἐμεῖς ἀπὸ τὴν πνευματικὴ νέκρα. Ὑστερα, κατὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία, σύμφωνα μὲ τὴν ἄψευστη ἐπαγγελία τοῦ Λυτρωτῆ μας, μᾶς περιμένει μὰ ἄλλη ἔγερση, ἡ κοινὴ μας ἀνάσταση καὶ εἴσοδος στὴν αἰώνια ζωὴ.

Μ' αὐτὴ τὴ γλυκεῖα προοπτικὴ, κάθε θλίψη ποὺ μᾶς βρίσκει, ὅσο ζοῦμε στὴ γῆ, δὲν μᾶς πτοεῖ, δὲν ρίχνει ἴσκιο μέσα μας. Ὁ ἀληθινὰ ὀρθόδοξος χριστιανός, ποὺ ἡ οὐσία του βρίσκει νὰ συνοψίζεται στὸν ὄρο «πασχάλιος ἄνθρωπος», ἀκολουθεῖ τὴ συμβουλὴ τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος Ρώμης (Β' Ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους, XIX, 3, 4) : «Μακάριοι οἱ τούτοις ὑπακούοντες τοῖς προστάγμασιν κἂν ὀλίγον χρόνον κακοπαθήσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, τὸν ἀθάνατον τῆς ἀναστάσεως καρπὸν πρυγίσουσιν. Μὴ οὖν λυπείσθω ὁ εὐσεβής, ἐὰν ἐπὶ τοῖς νῦν χρόνοις ταλαιπωρῆ· μακάριος αὐτὸν ἀναμένει χρόνος· ἐκεῖνος ἄνω μετὰ τῶν πατέρων ἀναβιώσας, εὐφρανθήσεται εἰς τὸν ἀλύπητον αἰῶνα». Μιὰ βεβαίωση ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ἐπανάληψη ἄλλης τοῦ Παύλου : «Τὸ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. Τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια» (Β' Κορ. δ' 17, 18).

Μὲ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη!» λοιπόν, ἅς διανύουμε τὸν ἐπίγειο δόλιχο τῆς ὀρθόδοξης πίστεως καὶ ζωῆς, καταπατώντας κάθε ἀφορὴ ἀπόγνωσης, ἀπ' ὅσες σπέρνει στὸ διάβα τῶν εὐσεβῶν ψυχῶν τὸ Πονηρὸ Πνεῦμα. Ἡ χαρὰ τοῦ Πάσχα κάνει ἄτρωτο τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

## « Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » \*

**Στροφάδες:** ζευγος βραχωδών ἀποκέντρων ἐν τῷ Ἰονίῳ νησίδων. Εἶναι ἐντελῶς μονήρεις ἐν τῷ πελάγει, ἀπέχουσαι ἀπὸ τῆς Ζακύνθου 42 μίλια. Ἐπὶ τῆς μείζονος αὐτῶν ὑπάρχει Μονὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας, τῆς «Πάντων χαρᾶς», καὶ τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἔνθα ἐμόνασεν ὁ ἅγιος.

**Στρομόνισσα:** πόλις τῆς Νοτιο-σλαυβίας, καιμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀξιού καὶ Στρομῶνος. Εἰς τοὺς μέσους χρόνους ἦτο γνωστὴ ὡς Τιβεριοῦπολις (βλ. λ.).

**«Στυλίται»:** ὀνομάζονται οἱ μοναχοὶ καὶ ἀσκηταὶ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, οἵτινες ἐγυμνάζοντο πρότερον μὲν ἐν μοναστηρίῳ, ὕστερον δὲ κατὰ μόνας, εἰς τόπους ἐρήμους καὶ τελευταίως ἀνέβαινον ἐπὶ τινος στύλου ὕψηλοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκαρτέρουν ἔτη πολλά. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μοναχικῆς ζωῆς ἐνεκαινίσθη τὸ 423 Συμεῶν ὁ πρεσβύτερος ζήσας ἐπὶ 37 ἔτη ἐπὶ στύλον εἰς θέσιν μεταξὺ Ἀντιοχείας καὶ Χαλεπίου.

**Συκαῖ:** Συνοικισμὸς τῆς Κων/πόλεως, καιμένος κατὰ μῆκος τῆς Β ἀκτῆς τοῦ Κερατίου κόλπου, ὁ σημερινὸς Γαλατᾶς. Ἐκκλησίαι ἐν αὐτῇ: τῶν ἁγίων Μακκαβαίων, ἁγίας Εἰρήνης καὶ Μονὴ Μαρονίου.

**Συκεοὶ:** κώμη τῆς Γαλατίας ἐξ ἧς κατήγετο Θεόδωρος ὁ Συκεώτης, ἐπίσκοπος Ἀναστασιουπόλεως.

**Συκεώτου Μονή:** Ὁ ἐν Βυζαντίῳ ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐν τῷ Δευτέρῳ, ὅστις ἐκλήθη οὕτω ἐκ τῆς καταθέσεως ἐν αὐτῷ τοῦ ἱεροῦ λεψάνου Γεωργίου τοῦ Συκεώτου.

**Συμβόλου:** μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν, ἡ σήμερον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁ-

σίου Μελετίου τοῦ ἐν Κιθαιρώνι (1 Σεπτ.).

**Συμβόλων:** Μονὴ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ τῆς Μ. Ἀσίας.

**Σύναδα:** ἀρχαία πόλις ἐν Φρυγίᾳ, παρὰ τὰ σύνορα τῆς Γαλατίας. Τὰ Σύναδα ἦσαν Μητρόπολις, ὑπὸ τὴν ὅποιαν ὑπήγοντο 22 ἐπίσκοποι.

**Σύναξις:** Συνάθροισις ἐπὶ τὸ αὐτό, συγγέντως εἰς ἓνα τόπον. Εἰς τὴν Λειτουργικὴν, ἡ λέξις Σύναξις ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τὴν συνάθροισιν διὰ τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον. Κατ' ἐπέκτασιν πᾶσαν συνάθροισιν τῶν πιστῶν πρὸς ἑορτασμὸν ἱεροῦ τινος προσώπου ὑπουργήσαντος εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Τὴν ἐπομένην τῶν Χριστουγέννων ἑορτάζεται ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου, τὴν ἐπομένην τῶν Θεοφανείων ἡ Σύναξις τοῦ Προδρόμου καὶ τὴν ἐπομένην τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ Σύναξις τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἡ ἑορτίς συγγέντως πρὸς τιμὴν τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἁγίων ἔνεκα θαύματος τινος ἡ ἐγκαινίων ναοῦ τινος, καλεῖται Σύναξις.

**Συρακοῦσαι:** ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις καὶ πρωτεύουσα τῆς Συκείας, ἐπὶ τῆς ΝΑ αὐτῆς ἀκτῆς (Πράξ. 28,12).

**Συρία:** χώρα τῆς Δ Ἀσίας ἐπὶ τῆς Μεσογείου, ἔχουσα πρὸς Β τὴν Μ. Ἀσίαν, πρὸς Ν τὴν Παλαιστίνην, Α τὴν Μεσοποταμίαν (Εὐφράτης ποταμὸς) καὶ Δ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Συρία ἐκλήθη εὐρύτερα χώρα, μέχρι τῆς Περσίας.

**Συρεοὶ:** χωρίον δεξιὰ τῷ εἰσπλέοντι τὸν κόλπον τῆς Χίου.

\* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 228 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 τεύχους.

## ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

345. Τί σημαίνει ἡ φράσις τῆς εὐχῆς τῆς κεφαλοκλισίας τῆς θείας λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου «Σὺ οὖν, Δέσποτα, τὰ προκείμενα πᾶσιν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν ἐξομάλισον κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν χρείαν»; Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ε. Ο. Ι.).

Ἡ φράσις αὐτὴ τῆς εὐχῆς τῆς κεφαλοκλισίας τῆς λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου δὲν κατανοεῖται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἀπὸ ὅλους καὶ γι' αὐτὸ καὶ μεταφράζεται διαφορετικὰ ἀπὸ διαφόρους δικούς μας καὶ ξένους μεταφραστὰς τῆς θείας λειτουργίας. Ἐπικρατοῦν γιὰ τὸ νόημά της δύο ἀπόψεις:

α') Ἡ λέξις «προκείμενα» ἀναφέρεται στὸ ἐννοούμενο οὐσιαστικὸ «δῶρα», τὰ καθαγιασμένα ἄχραντα μυστήρια. Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοια ἡ λέξις ἀπαντᾷ σὲ πολλὰς εὐχὰς καὶ σὲ διακονικὰ τῶν ἑλληνικῶν λειτουργικῶν (Εὐχὰς προσκομιδῆς καὶ ἀναφορᾶς Χρυσοστόμου, ἀναφορᾶς — δύο φορές — Μ. Βασιλείου, προσκομιδῆς Προηγιασμένων, προσκομιδῆς καὶ ἀναφορᾶς Ἰακώβου, ἀναφορᾶς Ἀποστ. Διαταγῶν, διακονικὰ μετὰ μεγάλην εἴσοδον Ἰακώβου κλπ). Σ' ὅλες αὐτὰς τίς περιπτώσεις «προκείμενα» ὀνομάζονται τὰ δῶρα, εἴτε πρὸ εἴτε μετὰ τὸν καθαγιασμό, ἐπειδὴ «πρόκεινται» — «κεῖνται πρὸ», βρίσκονται μπροστὰ μας. Τὴν κατὰ τὴν ἔννοια αὐτὴ κατανόησι τῆς φράσεώς μας ἐπιβάλλει, τρόπον τινά, αὐτὴ ἡ λειτουργικὴ συνάφεια τῆς εὐχῆς στὴν ὁποία ἀνήκει. Σὲ ὅλες τίς λειτουργίαις ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας πρὸ τῆς θείας μεταλήψεως εἶναι εὐχὴ εὐλογίας τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ προοπτικῇ τῆς προσελεύσεώς του στὴν θεία κοινωνία, γι' αὐτὸ καὶ σ' ὅλες ὑπάρχει δέησις, ὅπως καταξιωθοῦν οἱ πιστοὶ γὰ μετὰσχουν στὰ μυστήρια. Στὴν ἀντίστοιχο μάλιστα εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας τῶν λειτουργικῶν τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν καὶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ὑπάρχει καὶ ἡ ἴδια

λέξις («προκειμένων») με τὴν ἔννοια τῶν εἰδῶν τῆς θείας εὐχαριστίας. Ἡ λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου δὲν πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ ἐξαιρέσι στὴν ὁμόφωνο λειτουργικὴ παράδοσι.

Δυσκολία ὅμως γιὰ τὴν κατανόησι τῆς εὐχῆς αὐτῆς τῆς λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου σὲ εὐχαριστιακὴ ἔννοια, παρέχει ἡ λέξις «ἐξομάλισον» — κάνε ὁμαλά, ἐξίσωσε. Πρέπει νὰ διασθῆ ἀρκετὰ τὸ νόημα τοῦ ρήματος γιὰ νὰ δώσῃ τὴν ἔννοια τοῦ «προσαρμόζω», «ἀποβαίνω» ἢ «διαμοιράζω». Κατ' αὐτὴν τὴν ἔννοια κατανοεῖται καὶ μεταφράζεται ἡ ἐπίμαχος φράσις τῆς εὐχῆς ἀπὸ πολλοῦς: «παρακαλῶν (ὁ ἱερεὺς) νὰ μεταλάβουν (οἱ πιστοὶ) ἀκατακρίτως τὰ ἄχραντα μυστήρια καὶ νὰ γένωσι εἰς τὸν καθένα βοήθεια κατὰ τὴν χρεῖαν του» (Δ α ν ι ἡ λ Γ ε ω ρ γ ο π ο ὑ λ ο υ, Ἱερὰ ἀνθολογία, ἐν Ἀθήναις 1898<sup>5</sup>, σελ. 34). «Καὶ ἱκετεῦει ἐξ ὀνόματος πάντων ὁ λειτουργός, ἵνα ἢ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προκειμένη θυσία τῆς θείας Εὐχαριστίας ἀποθῆ εὐεργετικὴ καὶ σωτήριος εἰς πάντας ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας ἀνάγκης, τὴν ὁποῖαν ἕκαστος ἔχει» (Π. Τ ρ ε μ π έ λ α, Ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον λατρείαν μας, Ἀθήναι 1970, σελ. 368). «Σὺ λοιπόν, Δέσποτα, δὸς ὥστε ἡ προκειμένη θυσία τῆς θείας Εὐχαριστίας ν' ἀποθῆ δι' ὅλους ἡμᾶς εἰς ἀγαθὸν τέλος, ἀναλόγως τῆς ἰδιαιτέρας ἀνάγκης, τὴν ὁποῖαν ἕκαστος ἔχει» (Σ ε ρ. Π α π α κ ώ σ τ α, Ἐγκόλπιον τῆς θείας λειτουργίας, Ἀθήναι 1969<sup>8</sup>, σελ. 137). «Σὺ λοιπόν, Δέσποτα, καὶ τὰ πρὸ (ἡμῶν ἐν τῷ ἀγίῳ Σου θυσιαστηρίῳ) κείμενα (καθηγιασμένα δῶρα) ἐξίσωσε (καὶ προσάρμοσέ τα) πρὸς ὅλους ἡμᾶς, ὥστε (νὰ ἀποδοῦν) εἰς ἀγαθὸν σύμφωνα μετὰ τὴν (ἰδιαιτέρως) ἀνάγκην τοῦ καθενὸς μας» (Π. Τ ρ ε μ π έ λ α, Λειτουργικόν, Ἀθήναι 1973<sup>7</sup>, σελ. 123).

6') Ἀπὸ ἄλλους ἐγκαταλείπεται ἡ εὐχαριστιακὴ ἔννοια τῆς εὐχῆς καὶ τὸ νόημα τῆς φράσεως προσαρμόζεται πρὸς τὴν ἀκριβοῦς ἔννοια τοῦ ρήματος, «ἐξομαλίζω». Ἔτσι ἡ φράσις «εἰς ἀγαθὸν ἐξομάλισον» θρῖσκει τὴν ἀνταπόκρισι στὸ τέλος τῆς εὐχῆς, στίς δυσκολίες, στίς μὴ ὁμαλές, περιστάσεις ποὺ ἀντιμετωπίζουν στὸν δρόμο τῆς ζωῆς των οἱ ἄνθρωποι, στὰ διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης ταξίδια καὶ στίς ἀσθένειες. Αὐτὲς μετὰ τὴν σωτήρια ἐπέμβασι τοῦ Θεοῦ θὰ

ἐξομαλυνθοῦν, ἀφοῦ θὰ ἔχουν Αὐτὸν συμπλέοντα, συνοδοιπόρο καὶ ἰατρό. «Προκείμενα» δὲν ἐννοοῦνται, κατὰ τὴν ἐρμηνεία αὐτή, τὰ τίμα δῶρα, ἀλλ' αὐτὲς οἱ κατωτέρω περιγραφόμενες δυσκολίες. Μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴ τὸ «προκείμενα» ἀπαντᾷ στὶς διακοινικὲς αἰτήσεις ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων στὴν λειτουργία τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν· «Ἵνα ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος (Θεὸς) . . . κατευθύνῃ αὐτοῖς τὰ προκείμενα εἰς τὸ συμφέρον», ποῦ ἐπαναλαμβάνεται σχεδὸν αὐτούσιον ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο στὴν ὁμιλία τοῦ στὴν Β' Κορ. 2, 8 («Ἵνα κατευθύνῃ αὐτοῖς πάντα τὰ προκείμενα πρὸς τὸ συμφέρον»). Μεταξὺ τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ καὶ τῆς εὐχῆς μας ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἀντιστοιχίες: «κατευθύνῃ — ἐξομάλισον», «εἰς ἀγαθὸν — πρὸς (ἢ εἰς) τὸ συμφέρον».

Πῶς ὅμως θὰ ἀγνοηθῇ ὁ εὐχαριστιακὸς χαρακτήρ τῆς εὐχῆς τῆς κεφαλοκλισίας; Εἶναι πάντως προτιμότερο νὰ θεωρηθῇ ὡς μοναδική, ἔστω, ἐξαίρεσις στὴν λειτουργία τοῦ Χρυσόστομου ἢ μὴ ἀναφορὰ στὸ εὐχαριστιακὸ θέμα, παρὰ νὰ διασθῇ τὸ νόημα τῆς εὐχῆς θάσει τῆς ἐκ τῶν προτέρων σχηματισμένης γνώμης, ὅτι αὐτὴ πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ ἀναφέρεται στὸ θέμα αὐτό. Ἄν παρακαμφθῇ ἢ δυσκολία αὐτὴ τὸ νόημα τῆς εὐχῆς θὰ εἶναι πολὺ φυσικώτερο καὶ συμφωνότερο πρὸς τὸ γράμμα τῆς. Δύο διευκολυντικὲς ἐνδείξεις ἀπὸ τὰ ἄλλα κείμενα τῶν λειτουργιῶν μπορούμε νὰ ἐπικαλεσθοῦμε: Πρῶτον, ὅταν ὑπὸ τὴν λέξι «προκείμενα» ἐννοοῦνται τὰ δῶρα, ποτὲ δὲν ἀφήνεται νὰ ἐγνοηθῇ ἢ λέξις αὐτὴ, ἀλλὰ πάντοτε σαφῶς προσδιορίζεται («προκείμενα δῶρα» ἢ «προκείμενα ἅγια δῶρα» ἢ «προκείμενα φρικτὰ μυστήρια» ἢ «προκείμενα ἀγαθά»). Δεύτερον, οἱ εὐχὲς τῆς κεφαλοκλισίας πρὸ τῆς θείας κοινωνίας δὲν ἔχουν πάντοτε ὡς «θέμα μόνον» τὴν θεία μετάληψι, ἀλλὰ ἀναφέρονται καὶ στὴν βοήθεια τοῦ λαοῦ στὶς δύσκολές του περιστάσεις («φρούρησον, ὀχύρωσον, ἐνδυνάμωσον, ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ ἀπόστησον, παντὶ δὲ ἔργῳ ἀγαθῷ σύναφον» λειτουργία Μ. Βασιλείου, «βοηθὸς ἡμῖν γενοῦ καὶ ἀντιλήπτωρ καὶ ὑπερασπιστὴς» λειτουργία Ἀποστολικῶν Διαταγῶν).

Κατὰ τὸ ἀνωτέρω νόημα ἀποδίδει τὴν εὐχὴ καὶ ὁ Ν ι κ ὀ λ α ο ς Κ α θ ἄ σ ι λ α ς· «Εὐχεται (ὁ ἱερεὺς) τὰ συμφέροντα

πᾶσι» (Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας, 35, 3), καθὼς καὶ ὁ π. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος: «Πάντα λοιπὸν τὰ προκείμενα, τὰ παρουσιαζόμενα ἑμπόδια καὶ δυσκολίας τῆς ζωῆς μας, ἐξομάλινον, ξέπλεξε, καὶ εἰς ἀγαθὸν καὶ καλὸν ἡμῶν κατεύθυνον (ὀγάλα σὲ καλό!)» (Ἑρμηνευτικὴ ἑπιστασία ἐπὶ τῆς θείας λειτουργίας, Πάτραι 1958, σελ. 237). Αὐτὸ τὸ νόημα προτιμᾷ, κατόπιν ἐμπεριστατωμένης μελέτης τῆς εὐχῆς, καὶ ὁ καθηγητῆς J. Mateos, Δύο μεταφραστικὰ προβλήματα εἰς τὴν βυζαντινὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ρώμη 1971, σελ. 180 - 181 (στὰ γαλλικά).

Φ.



== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

**Κ. Γ. Μπόνη**, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. — Ἐπίκαιρα. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ Λειτουργικὰ στοιχεῖα τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» τοῦ Ἰππολύτου. (Γ'). — **Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου**, Ἡμερολόγιον Κηρύγματος (Μάιος). — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Τὸ Σύσσημον τῆς Προδοσίας. — **Ι. Κ.**, Ὁ Οἰκογενειάρχης Ποιμὴν. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Τὸ Ποιμαντικὸν Ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς Ναυτιλλομένους. — **Χρήστου Γιανναρά**, Τὸ Ἱερατικὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ χειροτονία τῶν γυναικῶν. — **Βασ. Μουστάκη**, Χριστὸς Ἀνέστη! — **Οἰκονόμου Κωνσταντίνου Πλατανίτη**, «Ἐορτολόγιον». — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.